

**ROCZNE SPRAWOZDANIE
Z REALIZACJI ZADAŃ Z ZAKRESU
WSPIERANIA RODZINY**

SPRAWOZDANIE ZA ROK 2020

CHRZANÓW 2021

I.	Wprowadzenie.....	3
II.	Działania o charakterze promocyjnym związane z wzmocnieniem pozytywnego wizerunku rodziny w Gminie Chrzanów.....	6
III.	Działania mające na celu tworzenie warunków umożliwiających zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego.....	11
IV.	Działania o charakterze wspierającym rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze.....	19
V.	Rozwój działań zapobiegających zagrożeniom i sytuacjom kryzysowym w rodzinie.....	27
VI.	Działania wspierające adresowane do dzieci i młodzieży.....	35
VII.	Działania podnoszące kompetencje i profesjonalizm kadry zajmującej się pracą z rodziną.....	41
VIII.	Działania łączące aktywność różnych instytucji, podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz rodzin.....	44
IX.	Podsumowanie programu i kierunki działań na rok 2021	50

I. WPROWADZENIE

Jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej są zobowiązane do wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą. Obowiązek ten jednostki realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi oraz organizacjami społecznymi. Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane zgodnie z zasadą pomocniczości.

Niniejsze sprawozdanie zostało sporządzone na podstawie art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz.U. z 2020 r., poz. 821 z późn. zm.), zobowiązującym Burmistrza do złożenia Radzie Miejskiej rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawienie potrzeb związanych z realizacją zadań do dnia 31 marca każdego roku.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie realizuje zadania wynikające z w/w ustawy. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022 został ustanowiony Uchwałą Nr XIV/136/2019 Rady Miejskiej w Chrzanowie z dnia 3 grudnia 2019 r. Jego koordynowanie i monitorowanie powierzono Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Chrzanowie.

Program wspierania rodziny odpowiada na realne problemy, towarzyszące lokalnej społeczności, szczególnie w obszarze funkcjonowania rodziny. Najczęściej są nimi: ubóstwo, wyuczona bezradność, bezrobocie, poczucie izolacji, brak poczucia stabilizacji, problemy wychowawcze. Problemy te w znacznej części wynikają z wieloletnich, czy nawet wielopokoleniowych procesów. Zatem głównym założeniem programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do funkcjonowania, poprzez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i rodzinie.

W Gminnym Programie na lata 2020 – 2022 cel główny określono, jako: *Skuteczne wspieranie rodzin z Gminy Chrzanów oraz kompleksowy rozwój systemu opieki na dzieckiem i rodziną.*

Natomiast cele szczegółowe rozbito na siedem obszarów wskazujących na najistotniejsze zadania związane ze wspieraniem rodziny.

1. Działania o charakterze promocyjnym związane z wzmocnieniem pozytywnego wizerunku rodziny w Gminie Chrzanów.

2. Działania mające na celu tworzenie warunków umożliwiających zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego.
3. Działania o charakterze wspierającym rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze.
4. Rozwój działań zapobiegających zagrożeniom i sytuacjom kryzysowym w rodzinie.
5. Działania wspierające adresowane do dzieci i młodzieży.
6. Działania podnoszące kompetencje i profesjonalizm kadry zajmującej się pracą z rodziną.
7. Działania łączące aktywność różnych instytucji, podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz rodzin.

Gminny Program Wspierania Rodziny kierowany jest do:

- rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz w pełnieniu ról rodzicielskich,
- dzieci i młodzieży zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej na skutek niewydolności środowiska rodzinnego,
- osób z rodzin, gdzie wprowadzenie działań profilaktycznych może skutecznie przeciwdziałać degradacji i rozpadowi środowiska rodzinnego.

Źródłem finansowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Chrzanów są:

- środki własne gminy zaplanowane w budżecie Ośrodka Pomocy Społecznej na poszczególne lata,
- dotacje z budżetu państwa.

W Gminie Chrzanów zadania z obszaru wspierania rodziny realizowane są przez instytucje o zasięgu gminnym, takie jak:

- *Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie*, który dysponuje wsparciem pracowników socjalnych, asystentów rodziny oraz specjalistami zajmującymi się poradnictwem specjalistycznym: psycholog, prawnik, terapeuta.
- *Centrum Usług Socjalnych w Chrzanowie*, które zapewnia rodzinom pomoc w zakresie: placówki wsparcia dziennego dla dzieci w różnym wieku, usługi opiekuńcze, Środowiskowy Dom Samopomocy.
- *Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*, która prowadzi działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu.
- *Placówki oświatowe*, które zapewniają uczniom właściwe warunki do nauki i rozwoju.

- *Placówki służby zdrowia*, zapewniające świadczenia w ramach podstawowej opieki zdrowotnej ukierunkowane na promocję zdrowia, profilaktykę, diagnostykę, leczenie.
- *Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji*, który jest organizatorem cyklicznych przeglądów, imprez, konkursów oraz organizatorem czasu wolnego dla rodzin z dziećmi.
- *Miejska Biblioteka Publiczna*, która prowadzi działalność bibliograficzno-informacyjną.

W tym miejscu zanim, przejdziemy do części opisowej sprawozdania, należy zaznaczyć, że na realizację Gminnego Programu Wspierania Rodziny w roku 2020 ogromny wpływ miał czynnik związany z pandemią.

W marcu 2020 roku całe społeczeństwo, a także ośrodki pomocy społecznej stanęły naprzeciw nowemu wyzwaniu zorganizowania pomocy dla osób i rodzin w związku z pojawieniem się zagrożenia koronawirusem SARS-COV-2. I chociaż kryzysy są nieodłączną częścią naszego życia, a dobrze przeżyte mogą prowadzić do rozwoju, to jednak stawiają przed ogromnym wyzwaniem zarówno osoby je doświadczające jak i te, które niosą pomoc.

Czas pandemii sprawił, że zostaliśmy „uwięzieni” we własnych domach, często małych, dzielonych z wieloma osobami. I o ile zacieśnianie relacji rodzinnych jest niezwykle ważne, w wielu ogniskach domowych, ten przedłużający się wspólny czas, problemy finansowe i zdrowotne wywołały rozdrażnienie, frustrację, czy nawet agresję. Miniony okres wymagał od pracowników pomocy społecznej szczególnie wzmożonej ostrożności, dostosowania się do obowiązujących zasad postępowania, czy też ograniczeń w przestrzeni publicznej. Zagrożenie koronawirusem spowodowało, że realizacja Gminnego Programu Wspierania rodziny w roku 2020 nabrała swoistej specyfiki. Z jednej strony został obciążony niemożnością realizacji wielu zadań ze względu na obostrzenia sanitarno – epidemiczne, z drugiej stworzyło wiele nowych możliwości pomocowych niespotykanych w poprzednich latach. Ogromnym wyzwaniem okazała się również konieczność dostosowania form pomocy do sytuacji kryzysowej. Wypracowane metody i narzędzia nie zawsze okazywały się skuteczne, a specyfika nowych problemów zmuszała do szukania niestandardowych rozwiązań. Chociaż miniony okres postawił Gminę Chrzanów przed wieloma trudnymi wyzwaniami, to poniższe sprawozdanie pokazuje, że ich przezwyciężenie leży w obszarze kompetencji i możliwości jednostek pomocowych.

II. Działania o charakterze promocyjnym związane z wzmocnieniem pozytywnego wizerunku rodziny w gminie chrzanów.

Rodzina stanowi potencjał, którego rozwój, zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym, jest głównym podmiotem polityki rodzinnej. Trudno nie zgodzić się ze stanowiskiem, że wpływ środowiska rodzinnego, jest jednym z głównych czynników determinujących rozwój dziecka i jego późniejszą adaptację do udziału w życiu społecznym. Funkcjonowanie tych dwóch systemów jest ze sobą nierozzerwalnie związane i wzajemnie zależne. Prawidłowe relacje w rodzinie sprzyjają minimalizowaniu ryzyka powstawania różnorodnych problemów społecznych, takich jak; przemoc, uzależnienia, nieumiejętność zaspakajania własnych potrzeb, bezrobocie. Prawidłowe relacje w rodzinie zapewniają poczucie bezpieczeństwa warunkujące optymalny przebieg integracji jednostki ze społeczeństwem. Myśląc zatem o wspieraniu rodziny, nie sposób przecenić roli profilaktyki, jako elementu chroniącego przed powstawaniem deficytów. Jest on często umniejszany, gdyż skala problemów przeżywanych przez rodziny zazwyczaj koncentruje uwagę na działaniach o charakterze korygująco – naprawczym, pomijając niejako element zapobiegania problemom. Można zatem pokusić się o stwierdzenie, że im większa inwestycja w profilaktykę rodziny, tym mniejsze zagrożenie wystąpienia kryzysów, trudności które mogą naruszyć jej integralność i w konsekwencji spowodować konieczność zaangażowania większych nakładów ekonomicznych, niezbędnych, aby przywrócić stabilność systemu rodzinnego.

Dlatego też myśląc o wspieraniu rodziny należy wziąć pod uwagę nie tylko udzielanie pomocy rodzinom, które już doświadczają trudności w funkcjonowaniu, ale również stworzyć ofertę, z której rodziny będą miały możliwość skorzystania na terenie Gminy Chrzanów. Oferta taka powinna być atrakcyjna, przystępna, spełniać swoją misję profilaktyczną i ułatwiać wychowywanie dzieci, promując tym samym pozytywny wizerunek rodziny.

Pandemia w roku 2020 spowodował, iż wiele działań z zakresu kulturalno – oświatowych, edukacyjnych czy profilaktycznych z racji obostrzeń nie mogło mieć miejsca lub odbyło się w znacznie okrojonym zakresie. Jednakże „przestrzeń społeczna nie lubi próżni”, nowe okoliczności zmobilizowały instytucje społeczne do podejmowania innowacyjnych działań w zakresie pomocy i wsparcia rodzin.

Jedną z takich inicjatyw jest realizowanie przez Ośrodek Pomocy Społecznej zadań w zakresie pomocy i udzielania wsparcia osobom przebywającym na kwarantannie w związku z przeciwdziałaniem COVID – 19. Działania te realizowane są od marca 2020 do chwili obecnej. W ramach działań Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Chrzanowie codziennie przesyła listę osób objętych kwarantanną. Wyznaczeni pracownicy kontaktują się ze wskazanymi osobami w celu skontrolowania ich możliwości zaspokojenia swoich podstawowych potrzeb. Na tej podstawie sporządzane są sprawozdania w systemie CAS (codziennie do 31.07.2020 od 1.08.2020 raz w tygodniu, a od stycznia 2021 raz w miesiącu).

Główne działania w tym zakresie skupiają się na rozeznaniu potrzeb wśród osób objętych kwarantanną i koordynowanie udzielonej pomocy ze szczególną troską wobec osób starszych, niepełnosprawnych i zależnych. Podejmowane działania oscylują wokół;

- nawiązanie kontaktu telefonicznego w celu diagnozy sytuacji bytowej i emocjonalnej osoby/osób objętych kwarantanną,
- wysłuchanie i sporządzenie diagnozy potrzeb bytowych i emocjonalnych przy uwzględnieniu hierarchii potrzeb i dopasowaniu ich do możliwości osób pomagających,
- udzielanie wsparcia emocjonalnego,
- udzielenie informacji w zakresie możliwych form pomocy i wsparcia, w tym danych osób, instytucji wraz z numerami telefonów, ewentualne wsparcie w nawiązaniu kontaktu,
- udzielenie informacji nt. zasad dbania o siebie członków rodziny w okresie kwarantanny i po tym okresie w zakresie obostrzeń funkcjonowania społecznego,
- ustalenie zakresu ewentualnego wsparcia osoby ze strony rodziny lub środowiska lokalnego.

Do końca 2020 roku nawiązano kontakt z **1961 osobami** przebywającymi na kwarantannie. Ośrodek Pomocy Społecznej udzielił pomocy 26 osobom w związku z kwarantanną. Pomoc udzielono w następującej formie;

- pomocy w postaci produktów żywnościowych zgodnie z art. 48b Ustawy o Pomocy Społecznej na łączną kwotę 275,70 zł (3 osoby);
- pomocy w postaci paczek żywnościowych w ramach programu POPŻ (12 osób)
- pomocy w postaci artykułów żywnościowych uzyskanych od prywatnych sponsorów (11 osób)

Kolejnym działaniem w związku z pojawieniem się sytuacji epidemiologicznej w Polsce wywołanej wirusem COVID – 19, było utworzenie w marcu 2020 roku Chrzanowskiego Centrum Wolontariatu, jako odpowiedzi na potrzeby mieszkańców, zwłaszcza osób starszych, wymagających pomocy. Od marca 2020 działa profil na Facebooku, gdzie na bieżąco są zamieszczane informacje i wydarzenia.

Działalność wolontariatu opiera się przede wszystkim na akcji „*Pomoc Dla Seniora*”, która skierowana jest do osób powyżej 60 roku życia, samotnych i nie samodzielnych. Głównym zadaniem w ramach akcji była pomoc w czynnościach dnia codziennego tj. robienia zakupów, opłacania bieżących rachunków, realizacji recept, ustalania terminów do lekarzy, dostarczanie maseczek oraz wszelkich innych spraw wynikających z bieżących potrzeb osoby. Kolejnym działaniem wolontariatu było włączenie się pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie wraz z wolontariuszami oraz pracownikami jednostek samorządu Terytorialnego do szycia maseczek, które na bieżąco dostarczane były mieszkańcom Chrzanowa. W najgorętszym okresie pandemii wspólnymi siłami udało się zgromadzić i rozdać 1 300 sztuk maseczek (maseczki wielokrotnego użytku otrzymane z Urzędu Miasta oraz maseczki szyte w MOKSIR).

Ważnym działaniem wolontariatu było także utworzenie pogotowia telefonicznego, prowadzonego przez wolontariuszy pracujących na co dzień w chrzanowskim MAM – ie, mające na celu wsparcie osób starszych, podtrzymanie ich rozmową wspierająco-motywuującą. Chrzanowskie Centrum Wolontariatu w roku 2020 obejmowało pomocą łącznie 24 rodziny oraz liczyło 15 wolontariuszy.

Do wsparcia i pomocy najstarszym mieszkańcom Gminy Chrzanów przyłączyli się także pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej biorąc udział w programie „**Wspieraj Seniora**”. Dnia 28 października 2020 roku Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej wydał Zarządzenie nr 63A/2020 wprowadzenia procedury realizacji programu „Wspieraj Seniora” w Gminie Chrzanów oraz zasady jego realizacji przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej. W związku z tym, iż program Wspieraj Seniora w Gminie Chrzanów w roku 2020, był realizowany przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, gmina nie poniosła „dodatkowych wydatków” takich jak: artykuły biurowe, środki ochrony osobistej, ubezpieczenie, promocja programu, koszty dojazdu itp. na realizację w/w programu. Pracownicy dysponowali niezbędnym wyposażeniem z własnego miejsca pracy zarówno w kwestii materiałów biurowych, jak i zabezpieczenia w środki ochrony osobistej. Warto w tym miejscu także zaznaczyć, iż pracownicy socjalni realizując program wykorzystali swoją

znajomość środowisk lokalnych oraz sieć kontaktów społecznych z takimi jednostkami jak; sołtysi, rejonowe przychodnie zdrowia, lokalne parafie. Całkowity koszt realizacji w/w programu na dzień 31.12.2020 r. w Gminie Chrzanów wyniósł 108 874,15 zł. (wysokość środków z dotacji – 86 150,80 zł., wysokość środków z wkładu własnego – 22 723,35 zł).

Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie realizując program *Wspieraj Seniora* nawiązali kontakt ze 123 seniorami. Liczba seniorów, którym realnie udzielili pomocy, to 115 osób, w tym; 102 osoby powyżej 70 roku życia, 13 osób poniżej 70 roku życia wymagających wsparcia ze względu na stan zdrowia.

Oceniając ostatnie trzy miesiące ubiegłego roku realizacji programu *Wspieraj Seniora* można powiedzieć, iż w znaczny sposób przyczynił się on do zabezpieczenia indywidualnych potrzeb najstarszych mieszkańców gminy, podczas utrzymującego się stanu epidemii Covid - 19. Program pozwolił Seniorom na bezpieczne pozostanie w domu z równoczesnym zabezpieczeniem ich podstawowych potrzeb takich jak: realizacja zakupów spożywczych oraz środków higienicznych i ochrony osobistej, realizacja recept i dostarczenie leków, realizacja działań pomocowych, uiszczanie opłat mieszkaniowych, pomoc w przedsięwzięciach przygotowaniach. Na podstawie rozmów z seniorami można także wnioskować, iż program w pewien sposób wpłynął na poczucie bezpieczeństwa osób starszych, którzy przekonali się, że nie zostali pozostawieni sami sobie i mogą liczyć na wsparcie ze strony gminy. Z racji dużego zainteresowania programem i ewidentnych korzyści płynących z jego realizacji Ośrodek Pomocy Społecznej przystąpił do jego kontynuowania także w roku 2021.

Pomimo licznych obostrzeń epidemicznych, Miejska Biblioteka Publiczna w Chrzanowie oraz Miejski Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Chrzanowie zorganizowali wydarzenia kulturalne dedykowane rodzinie oraz dzieciom i młodzieży.

Miejska Biblioteka Publiczna w roku 2020 wspólnie z partnerami: Miejskim Ośrodkiem Kultury, Sportu i Rekreacji w Chrzanowie oraz Muzeum w Chrzanowie im. Ireny i Mieczysława Mazarakich, zorganizowała zajęcia literackie i edukacyjne dla dzieci pod hasłem „*Kulturalne i sportowe wakacje w mieście*”. Spotkania te miały charakter otwarty, przeznaczone były dla czytelników indywidualnych. W ramach tej letniej akcji biblioteka zorganizowała 33 spotkania, w tym: w formie stacjonarnej 17 spotkań, w których wzięło udział 191 dzieci oraz 16 spotkań online, w których wzięło udział 168 osób. W ramach działalności edukacyjnej biblioteka zorganizowała w minionym roku 102 spotkania edukacyjne dla dzieci, w tym: 71 zajęć stacjonarnych (wzięło w nich udział 1615 uczestników) oraz 31 zajęć online (wzięło w nich udział 509 osób). Zorganizowano m.in. lekcje biblioteczne, zabawy językowe,

robotykę, programowanie, konkursy oraz prezentacje multimedialne. Ponadto wśród licznych zajęć odbyły się także:

- Wystawa fotograficzna „*W lustrze uzależnienia*”,
- 10 dyskusji online na platformie Microsoft Teams DKF – „*Kino za regalem – Zobacz, oceń nie powielaj*”,
- 10 dyskusji online na platformie Microsoft Teams DKF – „*Przeczytaj, oceń, wyciągnij wnioski*”,
- 2 warsztaty ALKOgogle, NARKOgogle – symulacja skutków używania narkotyków i alkoholu, przeprowadzone podczas imprez plenerowych; Pikniku połączonego z rajdem rowerowym Eko Chrzanów oraz I Urodzinami Miejskiej Aktywności Mieszkańców.

Miejski Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Chrzanowie w roku 2020 pomimo znacznego ograniczenia repertuaru kulturalno – oświatowego zorganizował na terenie Gminy Chrzanów kilka wydarzeń z zachowaniem wszelkich form ostrożności:

- Impreza plenerowa – *Orszak Trzech Króli*,
- Dni otwarte w Miejskim Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Chrzanowie,
- Spotkania Poetyckie,
- Wystawy malarstwa i rzeźby,
- Koncerty w Starej Kotłowni oraz koncerty plenerowe na Letniej Scenie Kulturalnej,
- Spektakle teatralne, kabarety, spektakle dla dzieci z cyklu „*Animacje na wakacje*”, seanse filmowe,
- Dziecięce spotkania folklorystyczne „*Bosa Nóżka*”

Oprócz działań kulturalnych skierowanych do wszystkich mieszkańców Gminy Chrzanów MOKSiR zorganizował także działania profilaktyczne i edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży. Wykonano cykl 4 oryginalnych spektakli rodzinnych, po których odbyły się spotkania z aktorami i animatorami, a dzieci podczas spektakli i zabawy poznawały zasady bezpieczeństwa na wakacjach. W zajęciach edukacyjnych z elementami profilaktyki uzależnień dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Chrzanów wzięło udział około 345 osób w wieku od 5 do 16 lat.

III. Działania mające na celu tworzenie warunków umożliwiających zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego.

Bezpieczeństwo socjalne definiowane jest jako stan wolności od braku lub niedostatku środków utrzymania, to stan zaspokojenia potrzeb socjalnych, a więc podstawowych potrzeb bytowych. Bezpieczeństwo jest stanem wolności od zagrożenia i może być odnoszone do różnych sfer życia człowieka. W obszarze socjalnym bezpieczeństwo obejmuje obszar działań podejmowanych na rzecz ograniczenia ubóstwa, bezrobocia, wykluczenia społecznego, doświadczania przemocą i zagrożenia opiekuńczo – wychowawczego.

Zapewnienie bezpieczeństwa w obszarze potrzeb socjalnych, a więc tych podstawowych kształtujących codzienne funkcjonowanie, pozwala człowiekowi na prawidłowy rozwój i sięganie po potrzeby wyższego rzędu. Bezpieczeństwo bytowe, a więc nieograniczony dostęp do pożywienia, schronienia, ubrania, możliwości leczenia i edukacji pozwala jednostce, jak i całej rodzinie, prawidłowo funkcjonować wykorzystując własne zasoby i możliwości.

Jednym z podstawowych zadań ośrodków pomocy społecznej jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego realizowanego poprzez prowadzenie postępowań administracyjnych w celu przyznania świadczeń finansowych i rzeczowych z pomocy społecznej oraz prowadzenie pracy socjalnej z osobą lub rodziną.

1. Świadczenia finansowe

W roku 2020 roku do Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie wpłynęło 5162 wniosków o przyznanie różnych form pomocy w ramach ustawy o pomocy społecznej. Poniżej zestawiono liczbę złożonych wniosków z trzech następujących po sobie latach. Jak można zauważyć liczby te w niewielkim zakresie z roku na rok są coraz niższe. Warto jednak zaznaczyć, że chociaż rok 2020 nie przyniósł znacznego skoku ilości wniosków o pomoc, czego można by było się spodziewać w związku ze stanem epidemii i związaną z nią utratą dochodu, to można domniemywać, że jest to spowodowane ograniczeniami w przemieszczaniu się i koniecznością zachowywania izolacji społecznej. Taki stan rzeczy może diametralnie się zmienić w najbliższym okresie, kiedy to skutki epidemii i nałożonych restrykcji dadzą o sobie znać w postaci wzmożonej potrzeby uzyskania wsparcia zwłaszcza finansowego.

Tabela nr. 1: Liczba złożonych wniosków o pomoc z poszczególnych rejonów

Gmina Chrzanów	Liczba wniosków rok 2018	Liczba wniosków rok 2019	Liczba wniosków rok 2020
Miasto Chrzanów	4793	4267	4118
Balin	166	227	176
Luszowice	161	157	118
Pogorzycze	281	243	181
Plaza	469	472	546
Żrebce	25	25	22
Okradziejówka	2	2	1
RAZEM:	5897	5393	5162

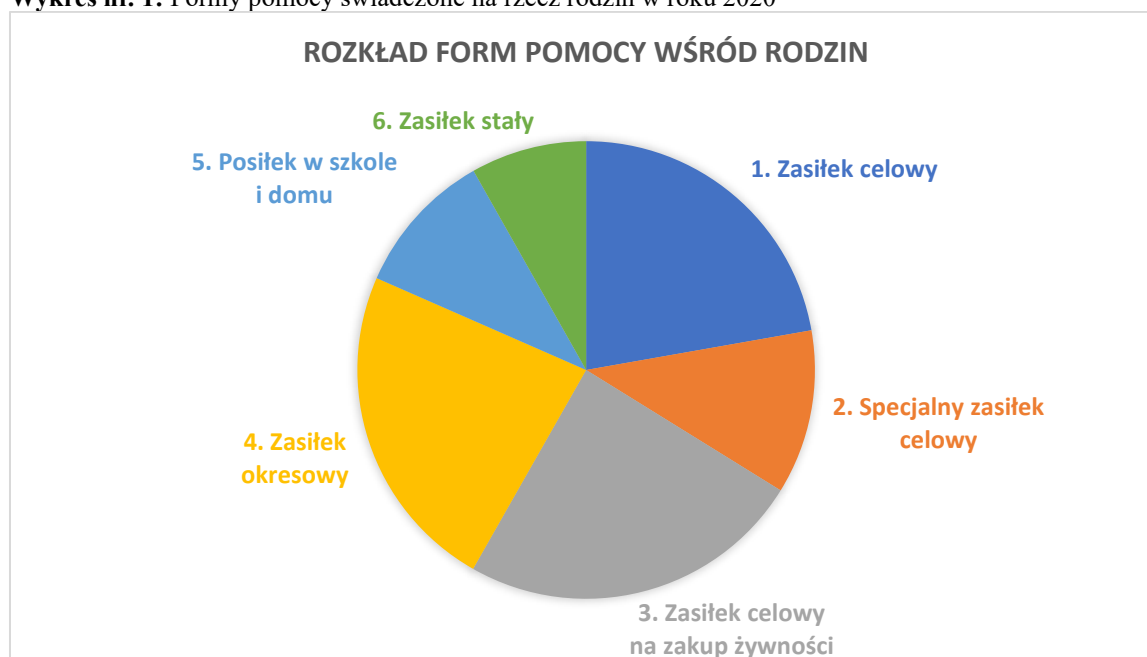
Źródło: dane OPS

Zasady przyznawania świadczeń regulują przepisy ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (tj. Dz. U. z 2020 poz. 1876 z późn. zm.). Wsparciem finansowym objęto **1068** rodzin, w tym:

przyznano pomoc dla rodzin w formie:

- a) zasiłków celowych – 623 rodzin
- b) specjalnych zasiłków celowych – 330 rodzin,
- c) zasiłków celowych na zakup żywności – 694 rodziny
- d) zasiłków okresowych – 664 rodzin
- e) wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 – 291rodzin
- f) zasiłków stałych – 233 rodzin

Wykres nr. 1: Formy pomocy świadczone na rzecz rodzin w roku 2020



Źródło: dane OPS

2. Świadczenia z obszaru świadczeń rodzinnych

1. Świadczenia wychowawcze 500+ – **7 468 dzieci**,
2. Świadczenia rodzinne wraz z programem „Za życiem” – **41 705 świadczeń**,
3. Fundusz Alimentacyjny – **3 998 świadczeń**,
4. Karta Dużej Rodziny w roku 2020 –otrzymało **794 rodzin** (wydano 2977 kart)
5. Program „Dobry Start 300+” – **4 616 dzieci**,
6. Chrzanowski Bon Żłobkowy – **63 dzieci**,
7. Zasiłek dla opiekuna – **152 świadczeń**.

Pomoc materialna o charakterze socjalnym:

1. Stypendia i zasiłki szkolne – wsparcie uzyskało 123 uczniów
2. Dodatki mieszkaniowe – 8 712 świadczeń tj. 881 gospodarstwa domowe,
3. Dodatki energetyczne – 3283 świadczeń tj. 443 gospodarstwa domowe.

3. Realizacja programu operacyjnego pomoc żywnościowa

Program Operacyjny Pomoc Żywnościową 2014 – 2020 jest krajowym programem operacyjnym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Najbardziej Potrzebującym, finansowanym ze środków Unii Europejskiej (FEAD) na poziomie 85% i ze środków budżetu państwa na poziomie 15%. Celem Programu jest ograniczenie ubóstwa poprzez zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego osób najbardziej potrzebujących i realizacja działań na rzecz włączenia społecznego.

Pomoc żywnościowa skierowana jest do tych osób i rodzin, które z powodu niskich dochodów nie mogą zapewnić sobie odpowiednich produktów żywnościowych, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, spełniających kryterium określone w art. 7 ustawy o pomocy społecznej (w szczególności: osób bezdomnych, osób niepełnosprawnych, osób bezrobotnych, rodzin wielodzietnych) i których dochód nie przekracza 200% kryterium dochodowego uprawniającego do skorzystania z pomocy społecznej tj.: dla osoby samotnie gospodarującej – 1 402 zł, dla osoby w rodzinie – 1 056 zł.

W roku 2020 realizacja programu przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie ze względu na specyfiką sytuacji tj. stan epidemii, przebiegała w odmienny sposób w stosunku do poprzednich lat. Przede wszystkim Ośrodek Pomocy Społecznej podpisał umowę z Bankiem Żywności w Krakowie w dniu 26.03.2020 roku, której przedmiotem była nieodpłatna

dystrybucja artykułów spożywczych wśród osób najbardziej potrzebujących i prowadzenie działań w ramach środków towarzyszących. Tym samym Ośrodek Pomocy Społecznej bezpośrednio uczestniczył w redystrybucji artykułów spożywczych wśród mieszkańców Gminy Chrzanów, którzy tego najbardziej potrzebowali.

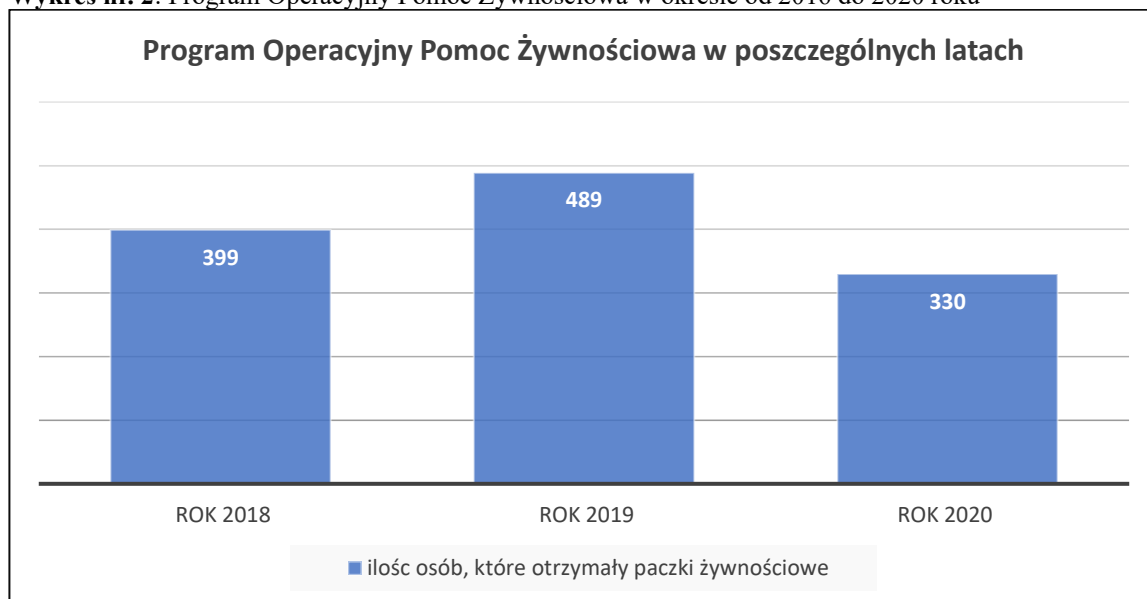
W ramach współpracy Ośrodek zawarł porozumienie z Ochotniczą Strażą Pożarną w Płazie i Luszowicach, dzięki czemu możliwe było przywożenie jednorazowo większej partii artykułów spożywczych z Banku Żywności w Krakowie. Łącznie Ośrodek Pomocy Społecznej przekazał potrzebującym 3,5 tony żywności (obejmujące następujące artykuły spożywcze: warzywne i owocowe, skrobiowe, mleczne, mięsne, cukier, tłuszcze, dania gotowe). Żywność została przywieziona w trzech turach: 26.03.2020 r. – 500 kg artykułów spożywczych, 09.04.2020 r. – 1000 kg artykułów spożywczych oraz 13.05.2020 r. – 2000 kg artykułów spożywczych.

W ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa – Podprogram 2019, Ośrodek Pomocy Społecznej w roku 2020 objął wsparciem 330 osób, 194 rodzin. Paczki żywnościowe otrzymały 202 kobiety oraz 128 mężczyzn. W rodzinach objętych pomocą żywnościową w postaci paczek znalazło się 83 dzieci oraz 13 osób w wieku powyżej 65 lat. Wsparciem w postaci artykułów żywnościowych zostały objęte także osoby z Chrzanowskiej Noclegowni, pomoc udzielono 18 osobom bezdomnym.

Liczba osób objętych pomocą żywnościową w podziale na wysokość dochodu w roku 2020 plasował się następująco: do 100% kryterium – 172 osoby, a w przedziale od 100% do 200% – 158 osób.

Wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, to stały element udzielanego wsparcia dla mieszkańców Gminy Chrzanów. Można zauważyć, że od lat pojawia się stała grupa rodzin, dla której ta forma pomocy, stanowi niezbędne uzupełnienie domowego gospodarstwa w produkty spożywcze. W roku 2020 dodatkową grupą osób, aczkolwiek nieliczną, było osoby objęte kwarantanną domową. Wprawdzie obowiązujące kryterium dochodowe, było często barierą dla tej grupy osób niepozwalającą skorzystać im z tej formy pomocy, to jednak 12 rodzin będących na kwarantannie domowej otrzymało paczkę żywnościową.

Wykres nr. 2: Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa w okresie od 2016 do 2020 roku



Źródło: dane OPS

4. Świadczenia pozafinansowe

Pomoc osobom bezdomnym

Gmina Chrzanów realizowała w 2020 roku zadania wynikające z zapisów ustawy o pomocy społecznej w zakresie zapewnienia schronienia osobom bezdomnym z terenu gminy w **Noclegowni dla Bezdomnych Mężczyzn** ul. Fabryczna 29 b, 32-500 Chrzanów (Noclegownia jest czynna całodobowo) oraz schroniskach znajdujących się poza Gminą Chrzanów, z którymi zawarto umowy na świadczenie usług w postaci schronienia wraz z wyżywieniem:

- Centrum Pomocy Potrzebującym – **Schronisko „Arka”** ul. Przelotowa 205, 42 – 523 Dąbrowa Górnicza
- **CHSD w Jaworznie** ul. Solskiego 3a, 43 – 602 Jaworzno

W okresie od stycznia 2020 roku do grudnia 2020 roku udzielono pomocy w postaci schronienia 38 osobom, w tym: w schronisku dla osób bezdomnych – 7 osób, w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi – 6 osób, w noclegowni – 25 osób. Poza tą formą pomocy osoby bezdomne mogą liczyć na wsparcie finansowe, posiłki, ubranie oraz pomoc świadczoną w ramach pracy socjalnej. Łącznie w tym okresie objęto pomocą z powodu bezdomności 73 rodzin.

Poniżej przedstawiona została statystyka dotycząca ilości osób objętych pomocą w postaci schronienia oraz ilości rodzin, którym udzielano pomocy z powodu bezdomności, od roku 2013 do 2020

Tabela nr. 2. Pomoc osobom z tytułu bezdomności

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób, którym udzielono schronienia	83	87	84	91	61	60	46	38
Liczba rodzin objętych pomocą z powodu bezdomności	102	99	101	97	65	74	65	73

Źródło: dane OPS

Warto w tym miejscu zauważyć, że liczba osób bezdomnych, którym udzielono schronienia sukcesywnie z roku na rok jest coraz niższa. Charakterystyczny jest również fakt, że w przeważającej mierze grupę tą stanowią ciągle te same osoby. Zatem można stwierdzić, że bezdomność w Gminie Chrzanów ma charakter długotrwały (przewlekły) będący efektem kumulacji różnych negatywnych zjawisk takich jak: bezrobocie, choroba i uzależnienia.

Osoby bezdomne oprócz schronienia mogą także skorzystać z innych form pomocy, takich jak:

- Odzież
- Posiłek
- Poradnictwo
- Opieka zdrowotna
- Praca socjalna

Ponadto działania na rzecz osób bezdomnych podejmowane przez Gminę Chrzanów możemy podzielić ze względu na ich funkcje odnoszące się do różnych faz bezdomności. I tak w obrębie pracy z osobami zagrożonymi bezdomnością oraz osobami bezdomnymi możemy wyróżnić:

1. **Działania o charakterze profilaktycznym** – przeciwdziałanie bezdomności w postaci pogłębionej pracy socjalnej i świadczeń finansowych
2. **Działania opiekuńczo – osłaniające** – rozwiązujące doraźne problemy zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych w zakresie udzielenia schronienia, wsparcia

finansowego, pracy socjalnej, poradnictwa psychologicznego, działań w zakresie integracji społecznej

3. **Działania reintegracyjne i resocjalizacyjne** – ukierunkowane na zmianę umożliwiającą powrót osoby bezdomnej do społeczeństwa – wsparcie finansowe, działania w zakresie pogłębionej pracy socjalnej nakierowanej na pomoc w znalezieniu pracy zawodowej, wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej.

Projekt „Nowy Rozdział”

Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie w okresie 02.01.2019 – 31.12.2021 r. realizuje projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 „*Nowy Rozdział*”. Projekt skierowany jest do 48 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Celem realizowanego projektu jest podniesienie poziomu aktywności społecznej i zawodowej 48 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w Gminie Chrzanów poprzez zastosowanie kompleksowej, indywidualnie dobranej ścieżki wsparcia w okresie do 31.12.2021.

W 2020 roku w projekcie wzięły udział **23 osoby** zagrożone wykluczeniem społecznym. Wsparcie realizowane było poprzez zadania:

1. Identyfikacja potrzeb uczestników, na podstawie której opracowana została Indywidualna Ścieżka Reintegracji.
2. Usługi aktywnej integracji w postaci m.in.:
 - a) warsztatów psychospołecznych,
 - b) warsztatów aktywnego poszukiwania pracy wraz z warsztatami z autoprezentacji (konsultacje z fryzjerką i kosmetyczką),
 - c) warsztatów prowadzenia gospodarstwa domowego (gospodarowanie budżetem domowym, tanie zdrowe gotowanie, i pomoc przedmedyczna),
 - d) wsparcie specjalisty reintegracji zawodowej zatrudnionego, w funkcjonującym w strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie Klubie Integracji Społecznej (przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej, przygotowanie dokumentów aplikacyjnych, kontakty z pracodawcami).

W roku 2020 uczestnicy programu rozpoczęli realizację staży zawodowych :

- sprzedawca – 1 osoba
 - pracownik administracyjnobiurowy – 3 osoby
3. Praca socjalna, w postaci zatrudnienia pracownika socjalnego i świadczenia przez niego pracy socjalnej na rzecz Uczestników Projektu.
 4. Świadczenia finansowe dla Uczestników/Uczestniczek Projektu stanowiące wkład własny OPS w ramach projektu.

Wartość projektu wynosi: 984.830,70 zł., dofinansowania projektu ze środków Unii Europejskiej wynosi - 837.106,16zł., a wkład własny Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie to – 147.724,62 zł.

IV. Działania o charakterze wspierającym rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze.

Wsparcie w formie asystenta rodziny zostało wprowadzone Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W tym akcie uregulowane zostały również najważniejsze aspekty (w tym: wymagania formalne, cele i zakres zadań, sposób finansowania). Instytucja asystenta rodziny jest także wspomniana w *Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 – Nowy Wymiar Integracji*, gdzie podkreślono szczególną wagę tej formy wsparcia, jako usługi kierowanej do rodziny wychowującej dziecko¹. Z punktu widzenia instytucji asystenta rodziny, przełomowym momentem było nałożenie na gminy z początkiem 2015 r. obowiązku zapewnienia usługi asystenta rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo – wychowawcze. W latach wcześniejszych zatrudnianie asystentów rodzin było bowiem działaniem fakultatywnym gminy. We wspomnianym już na wstępie *Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 – Nowy Wymiar Integracji* rodzina wskazana jest jako główny adresat działań, gdzie jako nadrzędne zadanie określono „troskę o osoby, rodziny i całe środowiska lokalne doświadczające deprywacji, często wielorakich, i w związku z tym narażonych na wykluczanie zarówno z rynku pracy jak i z innych obszarów życia społecznego”². W tymże samym dokumencie zwrócono także uwagę na ogromną rolę rodziny w prawidłowym rozwoju dziecka i konieczności pomagania jej w przezwyciężaniu trudności opiekuńczo – wychowawczych, jako kluczowego elementu „najlepszym przykładem faktycznej usługi kierowanej do rodziny wychowującej dziecko jest pomoc asystenta rodziny, który aktywnie wspiera rodzinę wychowującą dzieci, w której mają miejsce problemy trudne do pokonania samodzielnie przez tę rodzinę, w tym pomoc rodzicom ubiegającym się o odzyskanie pełni władzy rodzicielskiej, o ile jest to zasadne”.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie realizuje usługę asystenta rodziny od 2012 roku. Dyrektor Ośrodka Zarządzeniem Nr 60/2017 z dnia 24 sierpnia 2017 roku wprowadził procedurę przydzielenia asystenta rodziny, działań podejmowanych przez asystenta i pracownika socjalnego na rzecz rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

W Ośrodku w roku 2020 zatrudnionych było 4 asystentów rodziny (asystenci zatrudnieni na

¹ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, s. 18

² Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, s. 27

umowę o pracę w trybie czasu zadaniowego). W roku 2020 r. asystenci rodziny objęli wsparciem 43 rodzin (w tym 1 rodzina z ustawy „Za Życiem”), w których wychowywało się **93 dzieci** (w roku 2017 - wsparcie objęło 34 rodziny, 95 – dzieci, w roku 2018 – wsparciem objęto 39 rodzin, w których wychowywało się 74 dzieci, w roku 2019 – wsparciem objęto 42 rodziny w których wychowywało się – 85 dzieci).

W 2020 roku zakończono pracę z **17** rodzinami. Powodem zakończenia pracy z rodziną przez asystenta rodziny było:

- osiągnięcie efektów – 6 rodzin,
- zaprzestanie współpracy przez rodzinę – 2 rodzin,
- brak efektów pracy – 9 rodziny,
- zmiana metody pracy – 0.

Asystenci rodziny w roku 2020 wraz z rodzinami sporządzili 60 planów pracy, zawierających cele pracy, metody i narzędzia ich realizacji, zakres odpowiedzialności poszczególnych osób za ich realizację oraz czynniki sprzyjające lub utrudniające realizację planu.

W 2020 roku na podstawie postanowienia Sądu realizowano usługę w **19** rodzinach. Powyższe dane wskazują, że niska jest motywacja rodzin do zmiany i niski poziom zaangażowania w poprawę swojej sytuacji życiowej. Rodziny kierowane są głównie na podstawie postanowienia sądu lub w sytuacji, kiedy wszelkie inne formy wsparcia nie przynoszą efektów. Takie podejście przyczynia się, do jakości współpracy z asystentem rodziny, jak również coraz częściej podejmowania przez asystentów rodziny działań zaradczych, interwencyjnych. Istotne jest zatem wskazywanie rodzin do pracy z asystentem rodziny przez instytucje (placówki oświatowe, służbę zdrowia, poradnie psychologiczno – pedagogiczne), które są w bezpośrednim kontakcie z dzieckiem i rodziną na etapie wczesnej fazy sytuacji problemowej.

Asystentura rodziny pełni ważną rolę w systemie wspierania rodziny. Niezależnie od pracowników socjalnych, asystent rodziny zajmuje się wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Zadaniowy czas pracy asystenta służy realnym potrzebom i rytmowi życia rodziny. Rola asystenta rodziny ma istotne znaczenie już na etapie profilaktyki.

Jego zadaniem jest całościowe wspieranie rodzin wychowujących dzieci, zagrożonych różnymi dysfunkcjami. W pierwszej kolejności osoba pełniącą tą funkcję dba o rozwiązanie podstawowych problemów socjalnych rodzin – mieszkaniowych, materialnych, zdrowotnych, czy prawnych. Ponadto pomaga również w rozwiązaniu problemów podopiecznych i w razie potrzeby kieruje ich do odpowiednich specjalistów. Asystenci rodziny współpracując z rodziną realizują w szczególności zadania polegające na:

- pomocy w poprawie sytuacji życiowej rodziny – prowadzenie gospodarstwa domowego,
- pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalno – bytowych (przy współpracy z pracownikiem socjalnym rodziny),
- pomocy w rozwiązywaniu problemów emocjonalno – psychologicznych, prawnych (przy współpracy ze specjalistami zatrudnionymi w Ośrodku tj. psycholog, prawnik instruktor terapii uzależnień, specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie),
- pomocy w rozwiązywaniu problemów opiekuńczo – wychowawczych z dziećmi, pomoc w kształtowaniu prawidłowych wzorców rodzicielskich,
- wspieraniu inicjatyw i aktywności społecznej rodziny,
- motywowaniu do podnoszenia kwalifikacji zawodowych członków rodziny, utrzymanie bądź aktywne poszukiwanie pracy,
- pomocy w kształtowaniu prawidłowych postaw społecznych, prowadzenie indywidualnych konsultacji, rozmowy dyscyplinujące, profilaktyczne i motywujące, treningi (czystości, budżetu, postaw rodzicielskich, zawodowe, poczucia własnej wartości itp.).

Asystenci rodziny zatrudnieni w Ośrodku Pomocy Społecznej w Chrzanowie systematycznie uczestniczą w spotkaniach wewnątrz działowych organizowanych w Ośrodku Pomocy Społecznej w ramach zachowania i wzmocnienia kompetencji. Asystenci rodziny mają również możliwość uczestniczenia w konsultacjach i spotkaniach z Kierownikiem Działu. Ponadto asystenci rodziny w roku 2020 wzięli udział w szkoleniu; *„Etapy asystentury rodziny w ramach ustawy o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem” oraz ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej”*.

Podnoszenie kwalifikacji przez asystentów rodziny jest bardzo ważne w celu wspierania prawidłowych postaw i wzorców rodzicielskich w rodzinach objętych usługą asystenta. Asystent do realizacji zadań w rodzinie powinien posiadać odpowiednie kompetencje, wykształcenie i umiejętności.

Rok 2020 przez nałożone obostrzenia wynikające ze stanu epidemii był bardzo trudny dla pracy asystentów. Ograniczony kontakt społeczny wymusił zarówno na asystentach, jak i współpracujących z nimi rodzinach, opracowanie nowego modelu współpracy. Niemożność nawiązania bezpośredniego kontaktu znacząco wpłynęła na zbudowane więzi z rodziną, zakres udzielanego wsparcia i rodzaj problemów pojawiających się w rodzinie. Asystenci rodziny pracowali w okresie największych obostrzeń sanitarno – epidemicznych w oparciu o:

- utrzymywanie kontaktu telefonicznego przez komunikatory społeczne,
- omówienia bieżącej sytuacji i funkcjonowania rodziny oraz pojawiających się problemów i wyzwań,
- oceny ryzyka wystąpienia zagrożenia w rodzinie, w szczególności dotyczącego dzieci,
- ustalenie bieżącego planu działania na rzecz rodziny i dzieci, dostosowanego do zaistniałej sytuacji,
- ustalenie zakresu i sposobu współpracy oraz wymiany informacji z uwzględnieniem ograniczeń kontaktów osobistych,
- nawiązanie kontaktu i współpraca z innymi specjalistami, zaangażowanymi w pracę z rodziną, np. kuratorem, dzielnicowym, pedagogiem szkolnym w celu monitorowania sytuacji rodziny.

W roku 2020 na realizację zadania zatrudnienia asystentów rodziny wydano kwotę 144 605,89 zł. Uzyskano także środki w ramach programu Asystent Rodziny na rok 2020 z Funduszu Pracy z przeznaczeniem na wypłatę jednorazowego dodatku do wynagrodzenia asystentów rodziny, którzy aktywnie działali w okresie zwalczania pandemii COVID – 19 – otrzymano 5 100, 00 zł. Wkład własny stanowiła kwota miesięcznego wynagrodzenia asystentów tj. 11 639,47 zł.

Kolejnym elementem wpisującym się w działania pomocowe rodzin przeżywających trudności są Rodziny Wspierające. Stanowią one instrument mający na celu wsparcie rodziców biologicznych oraz zastępczych w sprawowaniu opieki i wychowaniu dzieci. Pełnienie roli rodziny wspierającej jest nieodpłatne. Niemniej gmina ma obowiązek zawrzeć umowę z rodziną, w której zostaną zdefiniowane koszty, które podlegają zwrotowi. W 2020 r. w ramach tego zadania na terenie Miasta Chrzanów nie szkolono rodzin wspierających i nie podpisano ani jednej umowy. Trudność w realizacji tego zadania polega na tym, że rodziny nie są zainteresowane pełnieniem funkcji rodziny wspierającej.

Prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.

Następną formą wsparcia, którą mogli uzyskać mieszkańcy Gminy Chrzanów, była możliwość pobytu małoletnich dzieci w placówkach wsparcia dziennego. Centrum Usług Socjalnych w Chrzanowie dysponuje dwoma placówkami wsparcia dziennego tj. Świetlica Środowiskowa i Świetlica Terapeutyczna. Łącznie w placówkach jest 90 miejsc. W roku 2020 r. z zajęciach w świetlicy skorzystała następująca liczba dzieci:

- w zajęciach w Świetlicy Środowiskowej uczestniczyło **44 dzieci**,
- w zajęciach w Świetlicy Terapeutycznej uczestniczyło **18 dzieci**.

Świetlica środowiskowa i terapeutyczna są placówkami wsparcia dziennego dla dzieci, otwarte w godzinach od 14:00 do 18:00 w dni powszednie tj. od poniedziałku do piątku. Podczas pobytu dzieci mają zapewnione opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz możliwość rozwoju własnych zainteresowań. Placówka realizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne i logopedyczne. Prowadzona jest także terapia pedagogiczna i psychologiczna.

W ramach prowadzonych zajęć w roku 2020 zaoferowano dzieciom następujące formy pomocy i wsparcia:

- pomoc w nauce i wyrównywanie braków poprzez organizowanie zajęć korekcyjno – kompensacyjnych, wspólne odrabianie zadań domowych,
- organizowanie zajęć socjoterapeutycznych i terapeutycznych, pomoc logopedyczna,
- zapewnienie posiłku,
- wsparcie w sytuacji kryzysowej poprzez działania prowadzone przez psychologa,
- rozwiązywanie bieżących problemów przy wsparciu wychowawców,
- różnorodne formy zajęć m.in. plastyczne, ruchowe, kulinarne, sportowe,
- kształtowanie właściwych postaw społecznych poprzez zabawę i edukację,
- zajęcia profilaktyczne promujące zdrowy tryb życia, zachowania bezpieczeństwa na drodze, rezygnacja z używek, dbanie o środowisko,
- program zajęć w czasie ferii zimowych m.in. wycieczka do kina, kręgielni, muzeów, budziła w warsztatach ceramicznych.

Działania podejmowane w ramach zdalnego wsparcia przygotowane dla dzieci i rodziców:

- ćwiczenia z zakresu integracji sensorycznej,
- ćwiczenia kompensacji emocjonalnych i społecznych,
- wsparcie psychologiczne,

- wspomaganie procesów poznawczych,
- rozwój umiejętności interpersonalnych oraz budowanie poczucia własnej wartości,
- gry i zabawy do wykorzystania w domu,
- możliwość kontaktu psychologiem i pedagogiem w rozwiązywaniu codziennych problemów.

W związku z pandemią nie odbyły się natomiast cykliczne imprezy o zasięgu gminnym, w tym; Majówka Świątlic Gminy Chrzanów, Rajd Papieskim Szlakiem, wypoczynek letni oraz spotkanie Wigilijne. Natomiast z okazji Bożego Narodzenia wychowankowie Świątlicy otrzymali paczki ze słodyczami i artykułami spożywczymi.

Zgodnie z art. 191 ust. 9 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań gminy należy również współfinansowanie pobyt dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka. Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi koszty w wysokości:

- a) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- b) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- c) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej, to kolejny obszar, który jest realizowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Koszty poniesione za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w roku 2020 wyniosły: w łącznej kwocie 687 128,95 zł. (w 2017 r. – 666 270,64 zł., w 2018 r. - 569 125,29 zł w 2019 r. wynosiły – 596 270,11 zł). Na instytucjonalną pieczę zastępczą przeznaczono kwotę 444 645,28 zł, a koszty związane z rodzinną pieczę zastępczą wynosiły 242 483,67 zł.

W roku 2020 w pieczy zastępczej było umieszczonych 21 dzieci (w latach poprzednich: 2018 r. – 20 dzieci, 2019 r. – 27 dzieci). Na dzień 31.12.2020 roku w pieczy zastępczej przebywało 79 dzieci w tym w instytucjonalnej pieczy zastępczej – 21 dzieci, a w rodzinnej pieczy zastępczej – 58 dzieci. W minionym roku 3 dzieci usamodzielniało się, 5 dzieci została poddanych procesowi adopcji, 2 umieszczono w pieczy zastępczej u rodziny, 4 dzieci wróciło do rodziny biologicznej.

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż koszty utrzymania dzieci w pieczy zastępczej, w których partycypuje OPS w głównej mierze zależą od czynników takich jak: rotacja dzieci

umieszczonych w pieczy zastępczej (np. zmiana formy umieszczenia z instytucjonalnej na rodzinną i odwrotnie, przyjęcie małoletniego do placówki lub zakończenie pobytu) oraz zmieniającej miesięcznej kwocie utrzymania dziecka w placówce bądź rodzinie zastępczej.

Na Ośrodku Pomocy Społecznej spoczywa także obowiązek sporządzania sprawozdań zwany przez ustawodawcę sprawozdawczością. W roku 2020 sporządzone zostały 2 sprawozdania jednorazowe i 2 resortowe/systemowe, które zostały przesłane za pomocą Centralnej Aplikacji Statystycznej CAS. Sprawozdania jednorazowe dotyczyły: harmonogramu realizacji zadania „Asystent Rodziny 2020” - kwota przyznanej dotacji z rozbićm na miesiące, okresy zatrudnienia asystenta rodziny. Realizacji „Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej w roku 2020 oraz realizacja zadań przez asystentów rodziny. Sprawozdania resortowe dotyczyły: spraw rzeczowo – finansowych z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie w swoich działaniach stara się wykorzystać wszystkie dostępne instrumenty, aby móc wypełniać prawidłowo swoje zadania, o czym świadczy fakt, iż co rocznie otrzymuje dotację do zatrudnienia asystenta rodziny (dotacja w sposób ciągły jest przyznawana od 2012 r.).

Monitoring sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, to kolejny obszar, który wpisuje się w realizację zapisów Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Asystent rodziny po zakończeniu pracy z rodziną prowadzi monitoring, który wynosi do 3 miesięcy. Do monitorowania asystent rodziny wykorzystuje tzw. *Kartę monitorowania rodziny po zakończeniu pracy asystenta rodziny*, na których zapisuje się: datę wizyty, opis wizyty, uwagi (w razie potrzeby). W 2020 r. liczba rodzin objętych monitoringiem po zakończeniu pracy z asystentem rodziny wynosiła **9**, tym samym realizowano zapis art. 15 ust 1 pkt. 16 w/w ustawy mówiący o monitorowaniu funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy asystenta.

Rodzina przeżywająca trudności o charakterze opiekuńczo – wychowawczym lub będąca w kryzysie na skutek wydarzenia, które zachwiało jej homeostazę, może skorzystać także w Ośrodku Pomocy Społecznej w Chrzanowie ze specjalistycznego wsparcia, zatrudnionych specjalistów takich jak: psycholog, prawnik, starszy instruktor terapii, specjalista ds. przeciwdziałania przemocy czy pracownik socjalny. Poradnictwo specjalistyczne prowadzone jest przez Zespół ds. Pracy Socjalnej, Usług i Profilaktyki w formie: konsultacji, porad, wsparcia, spotkania wspierającego, interwencji.

W roku 2020 Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie udzielił następującego rodzaju wsparcia:

- wsparciem psychologicznym – objęto **64 osoby**,
- wsparciem starszego instruktora terapii – objęto **154 osoby**,
- wsparciem rodzinnym – **objęto 57 osób**,
- wsparcie specjalisty ds. przemocy – objęto **51 osoby**,
 - ✓ w grupie terapeutycznej dla osób doznających przemocy uczestniczyło – **6 kobiet**,
 - ✓ w grupie wsparcia uczestniczyło – **15 kobiet**,
- w grupie intensywnej terapii indywidualnej uzależnienia od alkoholu uczestniczyło – **37 osób**, a w terapii grupowej – **11 osób**,
- z poradnictwa prawnego skorzystało – **50 osób**.

V. Rozwój działań zapobiegających zagrożeniom i sytuacjom kryzysowym w rodzinie.

Współczesność naznaczona jest obecnością wielu zjawisk wywołujących poczucie zagrożenia i lęku społecznego niemal we wszystkich sferach ludzkiego życia. Rozprzestrzeniający się kryzys gospodarczy i ekonomiczny będący rezultatem pandemii, tempo rozwoju cywilizacyjnego oraz przeobrażenia w sferze społeczno – kulturalnej, burzą dotychczasowe układy społeczne, zaburzając funkcjonowanie wielu rodzin.

Kryzys jest immanentną cechą życia człowieka wyznaczającą jego linię rozwoju, określaną zwykle jako punkt zwrotny, przełom, załamanie, poważne naruszenie stanu równowagi, zachwianie czy gwałtowne przesilenie. W sytuacji kryzysu człowiek przeżywa stres, który w zależności od kontekstu sytuacyjnego, wagi stawianych sobie celów oraz możliwości, zdolności i cech psychofizycznych może być obezwładniający, mobilizujący, bądź też destruktywny. Pojawienie się poczucia zagrożenia i towarzyszącego mu lęku sprawia, że człowiek odczuwa silny dyskomfort, którego wyzbycie się wymaga zmiany zastałej sytuacji. Podejście systemowe analizuje kryzysu rodziny nie tylko na poziomie wewnętrznym, ale także w sieci jej relacji z systemami ją otaczającymi. W świetle teorii systemów rodzina dąży do utrzymania określonej stałości struktury w celu zachowania własnej tożsamości, ale działając, oscyluje stale pomiędzy constans i zmianą, co wymaga posiadania przez nią zdolności do elastycznego dostosowywania się do granicznych warunków zmienności. Każde wejście systemu rodzinnego w stan kryzysu powoduje utratę jego homeostazy, ale równocześnie aktywuje proces jego modyfikacji. W przypadku pomyślnego rozwiązania sytuacji kryzysowej, struktura rodziny przekształca się w nową, bogatszą o minione doświadczenia, a funkcjonowanie jej systemu powraca do równowagi. Jeżeli jednak kryzys nie zostanie pokonany, pojawiają się poważne zaburzenia życia rodzinnego, w tym zaburzenia emocjonalne i behawioralne członków rodziny, co najmocniej odbija się na jej najmłodszych członkach – dzieciach. Brak skutecznych umiejętności w radzeniu sobie z kryzysami wynika zazwyczaj z wadliwego przebiegu procesów socjalizacji i wychowania, zaburzeń w komunikacji wewnątrzrodzinnej, patologicznych postaw i zachowań członków rodziny. Kryzys dotyka najczęściej te rodziny, których członkowie posiadają niewystarczające umiejętności radzenia sobie z sytuacją problemową, gdy wykazują brak lub niedostatek wiedzy, niski poziom kompetencji społecznych, bezradność.

Kryzys jest najczęściej rezultatem sytuacji, z którą rodzina samodzielnie nie umie sobie poradzić, co ciekawe nie zawsze jest to sytuacja negatywna. Każda zmiana w systemie rodzinnym w momencie, kiedy nie jest on na nią przygotowany, może doprowadzić do kryzysu lub jego spiętrzenia. Zatem zapobieganie sytuacjom kryzysowym oraz zagrożeniom, które mogą kryzys wywołać, powinno być priorytetowym działaniem gminy na drodze we wspieraniu i ochronie rodzin.

Jednym z najtrudniejszych, a zarazem najbardziej destrukcyjnych kryzysów, jaki może dotknąć rodzinę, jest przemoc domowa. Sytuacją pandemii w roku 2020 jeszcze bardziej spotęgowała zagrożenia. Praca zdalna lub okresowy brak aktywności zawodowej rodziców, stałe przebywanie dzieci w domu w związku z nauką zdalną, a także ograniczenia w bezpośrednich zewnętrznych kontaktach społecznych powodują, że relacje społeczne członków rodziny odbywają się prawie wyłącznie w ramach kontaktów wewnątrzrodzinnych. Sytuacja taka stanowi wyzwanie dla rodzin i może stwarzać zagrożenie, ujawnienia się lub pogłębienia negatywnych zjawisk w relacjach rodzinnych takich jak; agresja, przemoc, nadużywanie środków psychoaktywnych. Wspólne, stałe przebywanie w jednym miejscu osób stosujących przemoc oraz członków rodziny, do których zachowania te są kierowane powoduje nawarstwianie się atmosfery strachu, lęku, braku poczucia bezpieczeństwa, bezsilność, która może przerodzić się w depresję a nawet zachowania suicydalne.

Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie wynikające z realizacji zadań Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie Gminy Chrzanów realizuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zespół ma za zadanie m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą.

Zarządzeniem Nr B.120.174.2019 Burmistrza Miasta Chrzanowa z dnia 13 września 2019 został powołany nowy zespół Interdyscyplinarny w Gminie Chrzanów w składzie: 2 przedstawiciele Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chrzanowie, przedstawiciel Centrum Usług Socjalnych w Chrzanowie, przedstawiciel Stowarzyszenie „Supelek” na rzecz Wsparcia Dziecka i Rodziny w Chrzanowie, przedstawiciele 5 Szkół Podstawowych w Chrzanowie, przedstawiciel Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Chrzanowie, 2 przedstawiciele Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie rejonowym w Chrzanowie, przedstawiciel Zakładu Lecznictwa Ambulatoryjnego w Chrzanowie, przedstawiciel zespołu ds. Nietletnich

i Patologii Komendy Powiatowej Policji w Chrzanowie.

W ramach prac Zespołu Interdyscyplinarnego w roku 2020 r. zorganizowano 4 spotkania. W 2020 roku powołano 96 grup roboczych i prowadzono **109 kart** (w roku 2017 było ich 144, w 2018 – 100, a w 2019 - 116). W tym 96 założonych przez: pomoc społeczną – 36 kart, policję – 55 karty, oświatę – 3 karty, było kartami wszczynającymi procedurę, pozostałe 13 kart, to karty odnotowujące kolejne zdarzenie przemocy. W 2020 roku zakończono **67 kart**, (z czego 36 – zakończono z powodu ustania przemocy w rodzinie, 31 – z powodu braku zasadności). Pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego objęto łącznie **114 rodziny**, tj. **381 osób**.

Mając na względzie wysokie ryzyko wystąpienia negatywnych konsekwencji stanu epidemicznego dla funkcjonowania rodziny, a szczególnie dzieci w okresie ograniczenia bezpośredniego kontaktu z rodzinami, koordynatorzy NK w szczególny sposób realizowali swoje zadania. Położyli szczególny nacisk na zadbanie o najmłodszych członków rodziny, diagnozując sytuację dziecka w taki sposób, aby w możliwie najskuteczniejszy sposób udzielić pomocy. W pracy z rodziną doświadczającą przemocy, w której znajdowało się małe dziecko podejmowano następujące działania:

- powoływano do składu GR przedstawiciela oświaty,
- diagnozowano sytuacje rodziny za szczególnym uwzględnieniem sytuacji dziecka,
- planowano działania z dzieckiem i wobec dziecka,
- zwracano się do placówek oświatowych o opinię zawierającą zarówno informację o wynikach w nauce, jak i sposobie funkcjonowania dziecka w okresie nauki zdalnej, relacjach z rówieśnikami, o sposobie kontaktów z rodzicami dziecka,
- proszono o potwierdzenie wizyty dziecka u specjalistów, dostarczenie opinii z poradni, ośrodka zdrowia,
- koordynatorzy NK kontaktowali się ze szkołą, innymi osobami znaczącymi dla dziecka będących dla niego wsparciem (dziadkowie, dorosłe rodzeństwo).

Wsparcie dla osób dotkniętych przemocą domową na terenie Gminy Chrzanów realizuje także Punkt Informacji, Wsparcia i Pomocy Osobom Dotkniętych Przemocą w Rodzinie, który działa w ramach struktury organizacyjnej Ośrodka Pomocy Społecznej. Punkt zapewnia nieodpłatne, specjalistyczne usługi oraz wsparcie: psychologiczne, socjalne oraz prawne na rzecz osób i rodzin, znajdujących się w trudnej sytuacji kryzysowej, spowodowanej wystąpieniem przemocy domowej. Działania Punktu są nakierowane na pracę z osobami i rodzinami borykającymi się z problemem przemocy w rodzinie, które nie są w stanie

rozwiązać trudnej sytuacji życiowej, wykorzystując własne środki i możliwości.

W okresie pandemii działalność bezpośrednia Punktu została ograniczona, jednakże w to miejsce zostały uruchomione dodatkowe trzy linie telefoniczne, pod którymi doświadczeni pracownicy pełnili dyżur, udzielając informacji, wsparcia a w razie konieczności interweniując w środowisku. W roku 2020 w ramach Punktu udzielono następująca liczbę porad:

- rozmowy telefoniczne o charakterze pomocowy dla osób uzależnionych – 250 porad
- rozmowy z zakresu pomocy terapeutycznej dla osób doświadczających przemocy domowej – porady osobiste – 227; porady telefoniczne – 182;
- rozmowy telefoniczne o charakterze pomocowym dla osób współuzależnionych – 57 rozmów
- porady z zakresu pomocy psychologicznej – 66 porad
- poradnictwo socjalne dla osób doświadczających przemocy – 90 porad
- telefon zaufania – 20 rozmów

Kolejną formą wsparcia dla rodzin przeżywających kryzys, którego rezultatem jest konieczność opuszczenia dotychczasowego miejsca zamieszkania jest możliwość pobytu w mieszkaniu chronionym. Zarządzeniem Nr B.0050.335.2016 Burmistrza Miasta Chrzanowa z dnia 1.09.2016r. utworzono mieszkanie chronione z zasobów mieszkaniowych Gminy Chrzanów. Mieszkanie o powierzchni 77,27 m² zostało wyremontowane i wyposażone na potrzeby ofiar przemocy, rodzin w razie wystąpienia zdarzenia losowego w związku z wiekiem, chorobą, niepełnosprawnością lub trudną sytuacją życiową. W 2020 roku w mieszkaniu przebywało 7 osób dorosłych i troje dzieci. Osoby te skorzystały z pomocy w formie mieszkania chronionego ze względu na wiek, długotrwałą chorobę, bezradność opiekuńczo – wychowawczą oraz doświadczanie przemocy domowej.

W marcu 2018 roku powstało mieszkanie chronione – na podstawie Zarządzenia Nr B.0050.46.2018 Burmistrza Miasta Chrzanowa z dnia 30.01.2018 r. Mieszkanie zostało wyposażone i umeblowane na potrzeby kolejnych osób. Od marca 2018 r. przebywają w nim 2 osoby, ze względu na stan zdrowia i wiek. Pobyt w mieszkaniu chronionym tych osób jest kontynuowany.

W ramach pobytu w mieszkaniu chronionym osoby mogą korzystać ze wsparcia pracownika socjalnego, mieszkania mają charakter treningowy. W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie i utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pomocy w pełnieniu ról społecznych i integracji ze

społecznością lokalną.

W roku 2020 Policjanci z Komendy Powiatowej Policji w Chrzanowie zorganizowali paczki mikołajkowe dla dzieci z rodzin przebywających w okresie Bożego Narodzenia w mieszkaniu Chronionym. Paczki zostały przekazane podczas spotkania z Mikołajem, który odwiedził najmłodszych lokatorów mieszkania. Troje dzieci zostało obdarowane prezentami.

W celu zwiększenia efektywności podejmowanych działań i zapobiegania kryzysom w rodzinie oraz sposobom pracy osób zaangażowanym w pomoc i wsparcie rodzinie, należy wspomnieć o pracownikach socjalnych, którzy nierzadko są pierwszym ogniwem pomocowym. W listopadzie 2018 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie złożył wniosek do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej o dofinansowanie projektu Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój pod nazwą: „*Nowe standardy pracy socjalnej w Ośrodku Pomocy Społecznej w Chrzanowie*”, którego celem jest rozdzielenie postępowań administracyjnych od pracy socjalnej. Z dniem 1 stycznia 2020 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie rozpoczął realizację w/w projektu. Dnia 30.04.2020 r. Dyrektora Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie Zarządzeniem nr 24/200 wprowadził procedury prowadzenia pracy socjalnej oraz postępowania pracowników w zespole ds. pracy socjalnej, profilaktyki i usług przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie. Natomiast 30.04.2020 roku Zarządzeniem nr 25/2020 Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie wprowadził procedurę załatwiania spraw dotyczących przyznawania świadczeń pieniężnych pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie.

Prowadzenie pracy socjalnej po wdrożeniu modelu rozdzielenia pracy socjalnej od postępowań administracyjnych, ma bardzo różnorodny charakter. Od ogólnej pracy socjalnej na poziomie indywidualnego przypadku poprzez pogłębioną pracę socjalną i pracę socjalną metodą grupową, aż po zaawansowaną pracę socjalną, związaną z organizowaniem społeczności lokalnej. Istnieje jeszcze trzeci rodzaj zadań, polegający na reagowaniu na potrzeby bez rozpoznania sytuacji, planowania i oceny skuteczności. Tego typu zadania często nazywane działaniami pomocowymi są impulsem lub reakcją w kontakcie z klientem i ograniczają się do pojedynczych czynności typu udzielenie informacji lub krótkotrwałe wsparcie emocjonalne. Jest to rodzaj pracy interwencyjnej, który sprawdził się również w sytuacji pandemii, kiedy trzeba podejmować szybkie, jednorazowe działania. W okresie obostrzeń sanitarno – epidemicznych, praca socjalna skupiała się wokół następujących działań:

1. Rozpoznawanie potrzeb wśród osób objętych kwarantanną i koordynowanie udzielonej pomocy.
2. Rozpoznawanie potrzeb u osób starszych i niepełnosprawnych i koordynowanie oraz/lub

udzielanie pomocy zgodnie z potrzebami.

3. Rozoznaczanie potrzeb u rodzin doświadczających lub zagrożonych doświadczeniem przemocy w rodzinie. Monitorowanie ryzyka występowania przemocy i reagowanie zgodnie z sytuacją.
4. Rozoznanie sytuacji i proponowanie skorzystania z poradnictwa specjalistycznego.
5. Prowadzenie interwencyjnej pracy socjalnej (np. w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia dziecka).
6. Rozoznaczanie sytuacji, monitoring, wsparcie rodzin wieloproblemowych, w których występują nasilone trudności opiekuńczo –wychowawcze nie objętych wsparciem Asystenta Rodziny
7. Udzielanie stałego wsparcia emocjonalnego osobie w kryzysie, prowadzenie pogłębionej pracy socjalnej.

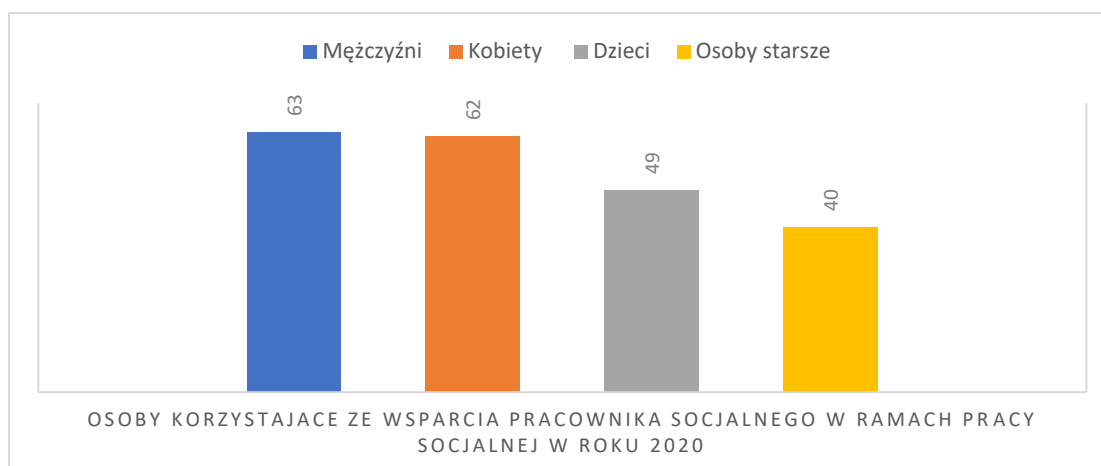
Tabela nr 3. Praca socjalna w roku 2020

	Działania Interwencyjne	Pogłębiona Praca Socjalna
Liczba rodzin objętych pomocą	27	66
Liczba osób objętych pomocą	52	122
Mężczyźni	19	44
Kobiety	17	45
Dzieci	16	33
Osoby starsze	7	33

Źródło. Dane OPS

W ramach procedury pracy socjalnej w roku 2020 zostało objętych wsparciem pracownika socjalnego **93 rodzin** (w roku 2019 64 rodziny), w tym działaniami interwencyjnymi zostało objęte 27 rodziny (52 osoby), a pogłębiona pracą socjalną 66 (122 osoby).

Wykres nr. 3 Rozkład pracy socjalnej z podziałem na: mężczyzn, kobiety, dzieci, osoby starsze



Źródło. Dane OPS

Pracownicy socjalni w sytuacji zagrożenia bądź powzięcia informacji o sytuacji kryzysowej monitorują środowisko rodzinne. Po stwierdzeniu, iż rodzina może doświadczać trudności opiekuńczo-wychowawcze przeprowadza się rodzinny wywiad środowiskowy – zgodnie z art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Pracownik socjalny dokonuje analizy sytuacji rodziny, na podstawie, której wnioskuje o przyznanie usługi asystenta rodziny, informuje właściwe instytucje o potrzebie wsparcia dla rodziny lub proponuje właściwą formę pomocy dla rodziny. W roku 2020 przeprowadzono 67 wywiadów na podstawie artykułu 11 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gdzie 22 rodzinom została przyznana usługa asystenta rodziny, a 12 rodzin skierowano do pogłębionej pracy socjalnej. W ramach pracy socjalnej sporządzono 13 opinii do Sądu Rejonowego w Chrzanowie.

Istotnym zadaniem w kolejnych latach będzie włączenie w działania pracowników placówek oświatowych (w szczególności: żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe), które często w pierwszej kolejności mogą dokonać oceny ryzyka rodzin zagrożonych kryzysem, poprzez obserwację i kontakt z dzieckiem.

Kolejną bardzo trudną sytuacją kryzysową dla rodziny jest świadomość zagrożenia ciąży lub wiedza, iż poczęte dziecko urodzi się poważnie chore czy wręcz umrze tuż po porodzie. Naprzeciw takim zagrożeniom wychodzi Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem”. W roku 2020 z tej formy pomocy skorzystała jedna rodzina. Z rodziną przeprowadzono wywiad, na podstawie którego opracowano kompleksowy plan pomocy i wsparcia. Rodzina zgłosiła się do Ośrodka Pomocy Społecznej z zaświadczeniem potwierdzającym, że ich córka „cierpi na ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”. Rodzina oczekiwała pomocy w postaci wsparcia

emocjonalnego oraz informacyjnego. Ojciec dziecka złożył pisemne Upoważnienie o występowanie w imieniu w/w zgodnie z art. 2 ust. 2 Ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem” w celu umożliwienia skorzystania ze wsparcia.

W odpowiedzi na oczekiwania rodzina została objęta pomocą zgodnie z Ustawą „Za Życiem”, gdzie celem oddziaływań asystenta rodziny jest pomoc w przezwyciężeniu trudności, wsparcie pedagogiczno – psychologiczne, pomoc prawna w zakresie praw rodzicielskich oraz uprawnień pracowniczych. U dziecka zdiagnozowano zespół Pierr’a Robina (zespół wad wrodzonych, które dotyczą okolic twarzy i szczęki, charakterystyczne objawy – rozszczep podniebienia, nie wykształcone podniebienie, duże cofnięcie żuchwy, zapadanie się języka). Dziecko od pierwszych chwil od narodzenia wymagało karmienia rurką nosowo – żołądkową oraz opieki zespołu terapeutycznego (fizjoterapeutyczna, psychologiczna, neurologiczna, neurologopedyczna, neurochirurgiczna).

W trosce o prawidłowe funkcjonowanie rodziny, plan pomocy obejmował następujące obszary:

- *Wsparcie informacyjne* – pomoc w dotarciu do ważnych informacji wspierających rodzinę na poziomie powiatu i województwa (adresy instytucji, organizacji pozarządowych, specjalistów), pomoc w złożeniu wniosku o wypłatę jednorazowego świadczenia z tytułu urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, pomoc w dotarciu do ważnych informacji z zakresu profilaktyki zdrowia.
- *Wsparcie emocjonalne* – dawanie komunikatów wspierających, okazywanie empatii, umożliwienie kontrolowanego wglądu w przeżywane emocje.
- *Wsparcie wartościujące* – wskazywanie, iż rodzina to wartość sama w sobie, wskazanie zasobów indywidualnych członków rodziny, wzmacnianie więzi wewnątrzrodzinnych, zwracanie uwagi na wartość kultury rodziny.

Plan pomocy rodzinie obejmował okres czerwiec – sierpień 2020 roku. Współpraca z rodziną została zakończona z uwagi na zrealizowane działania zawartych w planie pracy. Objęcie małoletniej szeroką opieką specjalistyczną, złożenie wniosku i uzyskanie orzeczenia o niepełnosprawności, złożenie wniosku o pobieranie świadczeń rodzinnych na córkę, ustalenie daty planowanego zabiegu neurochirurgicznego (styczeń – luty 2021), wypłata jednorazowego świadczenia w wysokości 4 000,00 zł. Rodzina uzyskała także ogromne wsparcie ze strony swoich rodziców i najbliższego środowiska rodzinnego, oboje rodzice podjęli się opieki i wychowania córki.

VI. Działania wspierające adresowane do dzieci i młodzieży.

W 2002 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu przyjęło rozwiązanie systemowe, zmieniającym rozporządzenie w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół włączając profilaktykę do stałych zadań szkoły i każdego nauczyciela. W myśl przepisów każda szkoła, oprócz programu nauczania i programu wychowania, powinna realizować program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym. Programy profilaktyczne są użytecznym narzędziem w pracy wychowawczej i profilaktycznej nauczycieli. Biorąc pod uwagę, iż obowiązek kształcenia nakłada na dziecko konieczność spędzenia w placówkach oświatowych 12 lat życia i to w jednym z najbardziej krytycznym okresów dla rozwoju, nie można przesadzić mówiąc, iż placówki oświatowe powinny, tuż po rodzinie, stanowić fundament wychowania dziecka.

Istotna jest również współpraca placówek oświatowych ze środowiskiem. Przedszkole czy szkoła nie jest samotną wyspą, ale ważną instytucją dla lokalnej społeczności. Otrzymuje od niej wsparcie, ale sama też ma wiele do zaoferowania. Większość szkół dobrze radzi sobie z realizacją programów profilaktycznych, niestety gorzej jest na linii współpracy; szkoła – rodzic – instytucje społeczne. Placówki oświatowe mogą mieć ogromny wpływ na dziecko czy młodzież. Prawidłowo prowadzone zajęcia, dostosowane do wieku i możliwości dziecka, ciekawy program adekwatny do sytuacji, czy wreszcie autorytet nauczyciela budowany na relacji zrozumienia, a nie zastraszania może w wielu przypadkach przynieść ogromne korzyści we wspieraniu dzieci i młodzieży. Korzyści te przekładają się na wzrost świadomości u dzieci

i młodzieży dotyczącej negatywnych zjawisk (uzależnień, agresji, przemocy) i ich konsekwencji, umiejętności spędzania wolnego czasu i dbania o własne bezpieczeństwo.

Nie sposób przecenić dobrze prowadzonych programów wspierających i profilaktycznych w placówkach oświatowych do ich głównych wartości możemy zaliczyć, oprócz wyżej wymienionych:

- program profilaktyczny obliguje placówkę do przyglądania się samej sobie – problemom, potrzebom i zasobom,
- włącza i aktywizuje rodziców oraz środowisko lokalne w tym instytucje społeczne,
- motywuje nauczycieli do podnoszenia kompetencji zwłaszcza w obszarze wspierania dzieci i młodzieży,
- obliguje placówkę do oceny efektywności własnych działań wychowawczych i zapobiegawczych;

Pomimo licznych obostrzeń w roku 2020 placówkom oświatowym udało się zrealizować, wprawdzie okrojone, ale ciekawe programy w zakresie wsparcia rodziny i dziecka. W głównej mierze działania placówek skupiał się na wewnętrznych prelekcjach, pogadankach, konsultacjach i indywidualnym wsparciu. Programy skierowane były zarówno do dzieci, jak i rodziców co pokazuje świadomość szkół w obszarze wzajemnego współdziałania na linii rodzic – szkoła.

Realizację Gminnego Programu Wspierania Rodziny zadeklarowało 7 placówek przedszkolnych. W zakresie swoich działań placówki oferowały:

- udzielanie pomocy psychologiczno – pedagogicznej dla dzieci oraz ich rodziców, poprzez indywidualne spotkania i grupowe wsparcie oraz spotkania z psychologiem,
- prelekcje na temat przemocy w rodzinie, podczas których uświadamiano dzieciom co to jest przemoc, jak się wyraża i gdzie szukać pomocy w sytuacji kryzysowej,
- Kodeks Prawa Dziecka – pogadanki na temat praw i obowiązków dziecka
- systematyczne edukowanie rodziców poprzez różne formy komunikacji; gazetki, komunikatory, strony internetowe,
- monitorowanie sytuacji dziecka w rodzinie,
- współpraca z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, PCPR, Policją, Kuratorami Sądowymi i innymi instytucjami wspierającymi rodzinę.

Ciekawą inicjatywą środowisk przedszkolnych było wzięcie udziału w kampanii

„Przytul dziecko”, której celem jest rozwój świadomości potrzeby bliskości, dotyku i obecności w prawidłowym rozwoju dziecka. Przedszkole Samorządowe nr 2 w Chrzanowie zorganizowało zajęcia grupowe w temacie przestrzegania praw dziecka pt. „Wartości w życiu codziennym”, podczas których omówiono wartości dotyczące przyjaźni, tolerancji i współpracy w grupie. Przedszkolaki wzięły również udział w akcji charytatywnej „Dzień dobrych uczynków”.

Dzieci z przedszkola im. Św. Franciszka w Balinie brały udział w zajęciach w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Strażaka o tematyce bezpieczeństwa, które powstały w ramach realizacji rządowego programu „Bezpieczna+”. Przedszkolak z Przedszkola Samorządowego nr 1 w Chrzanowie wzięły udział w zabawie dydaktycznej pt. „Nasze emocje” podczas której omówiły pojęcie „dobry człowiek”. Efektem spotkania było malowanie obrazków przedstawiających pozytywnych i negatywnych bohaterów baśni z równoczesnym przyporządkowaniem odpowiednich barw bohaterom; pozytywnym i negatywnym.

Jeżeli chodzi o szkoły podstawowe, to 11 placówek z terenu Gminy Chrzanów zadeklarował realizację Gminnego Programu Wsparcia Rodziny. W zakresie swoich oddziaływań podejmowały takie działania jak:

- profilaktyka i edukacja społeczna w zakresie poszerzania wiedzy na temat zjawiska przemocy prowadzona przez pedagoga i psychologa szkolnego,
- stała pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji uczniów, podejmowanie środków zaradczych,
- rozmowy indywidualne i grupowe na temat przemocy, jej rodzajów przeciwdziałania oraz możliwości uzyskania wsparcia i pomocy w sytuacji zagrożenia,
- udział w programach edukacyjnych, konferencjach, akcjach społecznych, organizowanie konkursów w zakresie wizerunku rodziny,
- ulotki, plakaty, informatory, szkolne gazetki dotyczące przemocy, jej skutków oraz form pomocy osobom dotkniętym kryzysem,
- działania profilaktyczne wspierające rozwój emocjonalny i społeczny uczniów, wzmacniające poczucie własnej wartości, wspierające kreatywność oraz uczące odpowiedzialności w podejmowaniu życiowych wyborów,
- wsparcie uczniów i ich rodzin w zakresie psychologicznym i społecznym,
- zajęcia socjoterapeutyczne wspomagające rozwój dziecka,
- współpraca z instytucjami koncentrującymi swoje działania na pomocy rodzinie.

Szkoła Podstawowa nr 5 w Chrzanowie wyszła na przeciw sytuacji pandemii i zorganizowała dla swoich uczniów zajęcia w tematyce tydzień bezpiecznego Internetu pod hasłem *Działamy Razem*, podczas których przekazano wiedzę o istniejących zagrożeniach w sieci (cyberprzemocy) oraz odpowiedzialnym korzystaniu z mediów społecznościowych. Uczniowie Szkoły Podstawowej im. Mari Konopnickiej w Luszowicach przyłączyli się do obchodów *Światowego Dnia Walki z Niewolnictwem Dzieci*. Brali również udział w zajęciach koncentrujących się na sposobach wdrażania i wyrażania szacunku w rodzinie, poprzez zapoznanie się z tradycjami i branie udziału w obchodach świąt rodzinnych typu; Wielkanoc, Boże Narodzenie, Dzień Matki, Ojca, Dzień Babci i Dziadka. Z ciekawą inicjatywą wyszła Szkoła Podstawowa nr 1 im. Adama Mickiewicza w Chrzanowie, którą podczas zdalnego nauczania wysyłała przez dziennik elektroniczny do swoich uczniów i ich rodziców „Pozytywne myśli – cytaty z Kubusia Puchatka” o tematyce: pomoc w radzeniu sobie z rozłąką z przyjaciółmi oraz bliskimi. Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika zorganizowała *Dzień Życzliwości i Pozdrowień* – ogólnoszkolną akcję, prowadzoną online. W ramach akcji uczniowie nagrywali krótkie filmiki oraz tworzyli serce życzliwości ze zdjęć swoich dłoni z wymalowanymi na nich sercem. Hasło przewodnie akcji brzmiało „*Życzliwość jest cennym kluczem, który otwiera wszystkie drzwi...*”

Również szkoły ponadpodstawowe przyłączyły się do realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny. W czterech placówkach, które wskazały swój udział w programie w główni mierze położono nacisk na:

- zajęcia z pedagogiem i wychowawcami na temat profilaktyki agresji i przemocy w tym przemocy w rodzinie,
- szkolenia dla uczniów w tematyce zagrożeń przemoczonych i skutków stosowania przemocy dla ofiar i sprawców,
- szkolenia dla rodziców mające na celu zwiększenie kompetencji wychowawczych oraz sposobu rozwiązywania konfliktów w rodzinie,
- kształtowanie wśród uczniów pozytywnego poczucia własnej wartości, rozwijanie różnych form komunikacji werbalnej i niewerbalnej,
- upowszechnianie wiedzy z zakresu zagrożeń psychofizycznych w okresie adolescencji: zaburzenia odżywiania, stanów lękowych, stanów depresyjnych, zagrożeń związanych z nadużywaniem leków,

- promowanie stylu życia wolnego od przemocy i agresji – lekcje wychowawcze, udział w spotkaniach ze specjalistami
- systematyczna współpraca z instytucjami: OPS, Sąd Rejonowy, Komenda Powiatowa Policji, PCPR

Dzieci i młodzież z terenu Gminy Chrzanów mogą skorzystać także z działań wspierających poza terenem szkoły. Na podstawie porozumienia zawartego w dniu 30.11.2018 pomiędzy Miejską Biblioteką Publiczną w Chrzanowie, a Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Chrzanowie, w roku 2020 kontynuowano współpracę polegającą na wspieraniu podopiecznych Ośrodka Pomocy Społecznej – dzieci i młodzież w wieku 3-12 lat oraz ich rodziców, w szczególności z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych, zagrożonych przemocą oraz wykluczeniem społecznym. Dzieci i młodzież z ograniczoną sprawnością fizyczną i psychiczną oraz ich rodzice mogli uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych i literackich, w tym biblioterapeutycznych organizowanych przez Bibliotekę. Uczestnictwo w zajęciach miało na celu przeciwdziałanie społecznemu wykluczeniu, konstruktywne zagospodarowanie wolnego czasu, promowanie pozytywnych wzorców i rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży.

W okresie styczeń - marzec 2020 r. zajęcia odbywały się stacjonarnie na terenie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chrzanowie. Dzieci w wieku 3 – 12 lat mogły skorzystać z cyklicznych spotkań takich jak: *Zdolne Dzieciaki w Bibliotece*, *Zabawy z językiem angielskim*, *Rozmaitości biblioteczne*, *Para Buch! Książka w Ruch!*. Zajęcia odbywały się cyklicznie dwa razy w tygodniu (środa, sobota od godziny do dwóch godzin zegarowych).

W okresie kwiecień – grudzień 2020r. z powodu ogłoszenia stanu epidemii w kraju i w związku z wprowadzeniami wielu ograniczeń, została dokonana zmiana formy realizacji założonych celów i działań. Bezpośredni kontakt z uczestnikiem projektu został zamieniony na pośredni, poprzez komunikatory: facebook, strona internetowa. Cyklicznie udostępniane są zajęcia; *Czytam i tworzę warsztaty literacko – plastyczne*, *Para buch!*, *Książka w ruch!*, *Małe i duże podróże po Jurze*, *poSŁUCHAJKI* czyli biblioteczne słuchowisko, *Książkowe recenzje dla dzieci i rodziców*.

W okresie wakacyjnym, dostosowując się do wprowadzonych rozporządzeń, dzieci korzystały z oferty wakacyjnej pt. *„Animacje na wakacje”* z cyklu *Kulturalne i sportowe wakacje w mieście*. Część zajęć odbywała się na zewnątrz budynku, część na terenie MOKSiR w Chrzanowie, dwa dni w tygodniu: wtorek, środa od jednej do dwóch godzin zegarowych.

Istotnym uzupełnieniem podjętych działań była możliwość odwołania się i korzystania

z odpowiedniej literatury. W ramach projektu i na potrzeby pracy z rodzinami została utworzona lista książek poruszająca problematykę; interakcji społecznych, zagadnień etycznych i moralnych z uwzględnieniem poziomu edukacji czytelnika, dostępnych w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Chrzanowie. Lista obejmuje 150 pozycji książkowych z wyszczególnieniem: autor, tytuł, poziom edukacji, problematykę m.in.: akceptacja, maniery, zachowania, miłość rodzicielska, molestowanie seksualne, przemoc, niepełnosprawność, odmienność, trudne sytuacje w domu, szkole, niepowodzenia, obowiązki, rozwód, separacja, współzawodnictwo, zamartwianie się, zdrowie. Lista książek jest sukcesywnie aktualizowana. Zebrana literatura wykorzystywana jest w pracy z rodzinami i pozwala dotrzeć do odbiorcy w każdym wieku, w szczególności w sytuacjach dotyczących najtrudniejszych tematów wymagających empatii, wrażliwości, zrozumienia. Projekt „I ty też możesz...” wpisuje się jako innowacyjna metoda pracy z dziećmi i ich rodzinami oraz praca z osobami samotnymi i z niepełnosprawnościami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej.

W okresie od stycznia do grudnia 2020 r. w ramach współpracy Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chrzanowie - Oddział dla Dzieci, a Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Chrzanowie udział w cyklicznych zajęciach zaproponowano 15 rodzinom z dziećmi w wieku 3 – 12 lat.

VII. Działania podnoszące kompetencje i profesjonalizm kadry zajmującej się pracą z rodziną.

Istota pracy osób zawodowo zajmujących się pracą z rodziną bezpośrednio jest związana z koniecznością uczenia się przez całe życie. Zakres obszarów, na których należy się skupić podnosząc swoje kompetencje trudno precyzyjnie określić, choćby z uwagi na złożony charakter sytuacji problemowych występujących w rodzinach. W swojej codziennej pracy osoby te nierzadko są zmuszone do działania w sposób niestandardowy, do stosowania rozwiązań dotychczas nieznanych, dopasowanych do konkretnej, często niejednoznacznej sytuacji. Nieustanne konstruowanie roli zawodowej wynika także z natury ich codziennych działań, które niejednokrotnie wymagają ciągłej refleksji. Ponadto problemy rodzin, które powinny być rozwiązywane, zazwyczaj nie są wewnętrznie spójne, co może rodzić dylematy dotyczące zakresu i sposobu udzielenia pomocy czy wsparcia.

Zgodnie z zapisem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, kadra systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz służby zaangażowane w realizację zadań wynikających z powyższej ustawy są zobowiązane do podnoszenia swoich kompetencji. Zakres podnoszenia kwalifikacji i kompetencji bezpośredni przekładających się na profesjonalizm w pomaganiu rodzinom i ich wspieraniu, można podzielić na dwa obszary. Pierwszy, to obszar merytoryczny, na który składają się przygotowani do zawodu i ciągłe doskonalenie w tym zakresie poprzez szkolenia, kursy, superrewizje, samodoskonalenie itp. Drugi obszar dotyczy tzw. kompetencji miękkich, a więc całego spektrum umiejętności, które przekładają się na efektywną pracę zarówno z klientem,

jak i współpracownikami.

W roku 2020 ze względu na stan epidemii wiele zaplanowanych szkoleń zostało odwołane, a te co się odbyły były prowadzone w formie on-line - która nie zawsze jest odpowiednia do danego typu szkolenia. W wielu sytuacjach, równie ważne, co merytoryka szkolenia istotne są zachodzące procesy grupowe, które w przypadku szkolenia na platformie internetowej nie zawsze mają szansę zaistnieć. Pomimo tych niedogodności wywołanych czynnikami niezależnymi, osoby pracujące z rodziną w minionym okresie miały szansę uczestniczyć w następujących szkoleniach:

Szkolenia dla pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Chrzanowie:

- *Małopolskie Forum Pomocy Społecznej nt. "Nowelizacja ustawy o ochronie zdrowia publicznego - wybrane zagadnienia"*.
- *Szkolenie organizowane przez Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski „Karta Dużej Rodziny prowadzenie postępowania i wydawanie karty”*,
- *Małopolskim Forum Pomocy Społecznej: „Centra Usług Społecznych”*
- *Szkolenie „Zadania i kompetencje członków Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Członków Zespołów Interdyscyplinarnych – rola samorządów gmin w nowoczesnym przeciwdziałaniu uzależnieniom oraz przeciwdziałaniu przemocy”*.
- *Szkolenie "Skierowanie i umieszczanie w DPS i ustalanie odpłatności za pobyt w DPS. Najnowsze regulacje prawne"*.
- *Szkolenie „Etapy Asystentury rodziny w ramach ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za Życiem" oraz ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej”*.

Szkolenia w ramach projektu „Nowe standardy pracy socjalnej w Ośrodku Pomocy Społecznej w Chrzanowie”

- *Model oddzielenia pracy socjalnej od administracyjnej. - 2 grupy szkoleniowe*
- *Motywowanie klienta do podejmowania działań, budowanie relacji z klientem.*
- *Modele przywiązania z dzieckiem w wieku 0-3 w prowadzeniu grupy wsparcia dla rodziców.*
- *Usługa pracy socjalnej z osobami zaburzonymi i ich rodzinami.*

Szkolenia pedagogów szkolnych z terenu Gminy Chrzanów w obszarze wspierania rodziny:

- *17 Ogólnopolska Konferencja „Dziecko Pokrzywdzone przestępstwem”*.

- Ogólnopolska Konferencja Oświaty i Samorządu – „Edukacja to komunikacja”.
- *Wzmacnianie psychiczne dzieci i młodzieży.*
- *Uzależnienie od mediów, hejt i cyberprzemoc.*
- *Dziecko z FAS w placówce szkolnej.*
- *B.NET – warsztat z bezpieczeństwa w sieci.*
- *Budowanie prawidłowego obrazu siebie – rozwijanie poczucia własnej wartości u dzieci”*
- Webinarium z zakresu ochrony zdrowia psychicznego „*Zdrowie psychiczne uczniów podczas edukacji zdalnej*”.
- Webinarium „*Budowanie relacji i współpraca z rodzicami uczniów podczas edukacji zdalnej*”.
- Webinarium „*Praca wychowawców klas w okresie edukacji zdalnej*”.
- Konferencja „*Problemy dzieci i młodzieży w okresie pandemii*”.
- Kurs online „*Zagrożenia w sieci*”

Natomiast kadra przedszkolna podnosiła swoje kompetencje w zakresie wspierania rodziny w następujący sposób:

- Konferencja „*Wychowanie bez przemocy*”.
- Prelekcja „*Wpływ mediów na rozwój psychospołeczny dziecka w wieku przedszkolnym*”.

Również Kuratorzy II Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w minionym roku podnosili swoją wiedzę i kompetencję w zakresie wsparcia dziecka i rodziny:

- Konferencja „*Analiza i interwencja wobec zjawiska przemocy względem dzieci w czasie zagrożenia epidemicznego COVID -19*”
- Konferencja „*Problematyka przemocy w ujęciu interdyscyplinarnym – działalność Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w czasie zagrożenia epidemicznego COVID – 19*”
- Szkolenie on-line „*Praca z rodzicami uwikłanymi w przemoc domową w czasie i po zakończeniu stanu zagrożenia epidemicznego. Nowe zadania członków Zespołu Interdyscyplinarnego i Grupy Roboczej w związku ze zmianami prawa 2020*”.
- Szkolenie on-line „*Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Przemoc wobec dziecka*”.
- Szkolenie on-line „*Komunikacja z osobami uzależnionymi w pracy kuratora*”

sądowego”

VIII. Działania łączące aktywność różnych instytucji, podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz rodzin.

Odnosząc się do współpracy podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz rodziny w pierwszej kolejności należy się odnieść do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Z ustawy wynika, że obowiązek wspierania rodziny spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej, które to realizują ten obowiązek, między innymi we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami, Policją, podmiotami oświaty i leczniczymi, kościołami czy organizacjami społecznymi. Poza tym, zgodnie z art.15. ust. 1 do zadań asystenta rodziny należy współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.

Interdyscyplinarna praca w obszarze wsparcia rodziny jest podstawą do wprowadzania w system rodzinny trwałej, pozytywnej zmiany. Interdyscyplinarne podejście pozwala, odwołując się do potencjałów społeczności lokalnej, postrzegać środowisko rodzinne, jako bogate w zasoby, które są naturalnym źródłem zróżnicowanych możliwości działania i wewnętrznego oparcia w sytuacjach trudnych. Rozpoznanie zasobów jest kluczowe w rozwiązywaniu problemów. Należy zauważyć, że taka perspektywa postrzegania środowiska rodzinnego skłania do koncentrowania się na jego zasobach. *„Zamiast nastawienia „interwencyjnego”, w którym dominuje tendencja do szacowania jego problemów, deficytów*

czy też patologii w celu podejmowania działań naprawczych eliminujących ujawnione negatywne zjawiska, zakłada nastawienie „konstruktywne”³.

Zaangażowanie różnych instytucji z obszaru pomocowego na rzecz rodziny, pozwala stworzyć kompleksowy plan pomocy zwiększający skuteczność podejmowanych działań oraz minimalizuje ryzyko związane z niewłaściwym doбором metod i technik pracy.

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym.

W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

- 1) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- 2) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 3) Policji;
- 4) oświaty;
- 5) ochrony zdrowia;
- 6) organizacji pozarządowych;
- 7) kuratorzy sądowi

Posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego odbywają się w zależności od potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. W 2020 roku odbyły się cztery posiedzenia zespołu; 16.01.2020 r., 23.04.2020 r., 16.07.2020 r., oraz 15.10.2020 r.

Podczas pierwszego posiedzenia Omówiono wnioski z odbytego forum pt. „*Interwencja Instytucjonalna w rodzinie – uprawnienia i zadania służb interweniujących*”, zwracając szczególną uwagę na problemy z ilością miejsc dla zabezpieczenia dzieci w rodzinach zastępczych oraz na wagę współpracy instytucjonalnej w trakcie interwencji lub ewentualnego odbioru dziecka, Wskazano także na potrzebę uszczelnienie współpracy z służbą zdrowia, omówiono możliwości instytucji na poddanie osoby badaniu na zawartość narkotyków w trakcie interwencji.

Drugie posiedzenie po raz pierwszy odbyło się online przez platformę internetową i było poświęcone rekomendacjom i instrukcjom dotyczących sposobu organizacji Zespołów Interdyscyplinarnych i grup roboczych oraz procedury „Niebieskie Karty” przesłanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz opracowane na ich podstawie wytyczne do stosowania w Gminie Chrzanów. Omówiono także formy kontaktu z palcówkami

³ W. Blok, Praca socjalna w społeczeństwie demokratycznym. Krótkie, ilustrowane wprowadzenie [w:] W. Blok, P. Czekanowski (red.), Praca ze społecznościami lokalnymi. Podstawowe materiały z Polski, Holandii i Wielkiej Brytanii, Gdańsk – Leeuwarden 2001, s. 22.

oświatowymi oraz pomocowymi w okresie pandemii, a także sposoby pozyskiwania opinii na temat małoletnich.

Trzecie posiedzenie Zespołu Interdyscyplinarnego w głównej mierze było poświęcone działaniom pomocowym dostosowanym do obostrzeń. Przedstawiono formy pracy i działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w trakcie trwania pandemii. Omówiono przebieg spotkań grup roboczych i ich organizację oraz sposób funkcjonowania placówek reprezentowanych przez członków Zespołu w czasie trwania pandemii tj.:

- formy nauki zdalnej i jakość jej funkcjonowania oraz skutki jakie poniosły dzieci i młodzież szkolna, utrudniony kontakt z uczniami i ich rodzicami;
- funkcjonowanie Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej ograniczono głównie do porad i konsultacji online i telefonicznych, porady indywidualne po wcześniejszym ustaleniu terminu wizyty – ustalono limit dzienny przyjmowanych osób z uwagi na ograniczoną liczbę pomieszczeń.

Omówiono nowe formy wsparcia na terenie gminy Chrzanów w szczególności w placówkach pomocowych. Zapoznano się z nadesłanym przez Małopolski Urząd Wojewódzki wykazem Ośrodków Specjalistycznych i Interwencyjnych oraz sposobem kierowania do tych placówek. Członkowie Zespołu poruszyli również trudności na jakie można się natknąć w związku z funkcjonowaniem opieki medycznej; tj. brak dostępu do specjalistów w szczególności w dziedzinie psychiatrii, trudności z wizytami lekarzy psychiatrów w miejscu zamieszkania pacjenta.

Ostatnie, czwarte posiedzenie w roku 2020 było poświęcone omówieniu ustawy z 30.04.2020 roku tzw. „Ustawy Antyprzemocowej” oraz wprowadzonych dzięki niej zmianom i wynikających z nich możliwości. Zapoznano członków Zespołu z najważniejszymi zmianami, jakie ustawa wprowadza. W szczególności omówiono wniosek o nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego dla sprawcy przemocy, w tym rolę Policji i Sądu. Wskazano na zmiany w Ustawie o Policji odnośnie nakazu opuszczenia mieszkania i zakazu zbliżania – możliwości i obowiązki Policji i związane z tym utrudnienia oraz możliwe scenariusze zachowań.

Interdyscyplinarny charakter podejmowanych działań cechuje również Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Choć realizacja zadań zawartych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Narkotykowych i innych uzależnień na rok 2020 z powodu pandemii COVID 19 została mocno ograniczona, to utrudniona realizacja pozostałych stała się powodem do szukania nowych form

działalności. W ramach powyższych założeń Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2020 zrealizowała:

1. 12 posiedzeń ogólnych, w których zapoznawała się z bieżącymi zagadnieniami wynikającymi z realizacji programu, opiniowała wnioski o lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie, zapoznawała i opiniowała bieżące sprawy wynikające z realizacji programu GKRPA.
2. 7 posiedzeń zespołu terapeutycznego. Osoby, które zostały zgłoszone do Komisji z powodu nadużywania alkoholu i wynikających z tego faktu problemów takich jak: rozkład życia rodzinnego, demoralizacja nieletnich, uchylanie się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny lub systematycznie zakłócanie spokoju lub porządku publicznego, otrzymywały pomoc w formie skierowania na określone terapie odwykowe, grupy wsparcia. Jeżeli jednak nie wyrażały dobrowolnie chęci zmiany swojej postawy życiowej i utrzymywania abstynencji to były kierowane do sądu w celu objęcia ich sądowym obowiązkiem podjęcia leczenia odwykowego. Osoby są motywowane do uczestnictwa w spotkaniach AA na terenie Gminy. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ściśle współpracuje z instytucjami udzielającymi pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin głównie z Zakładem Lecznictwa Ambulatoryjnego - Poradnią Uzależnień w Chrzanowie innymi ośrodkami odwykowymi leczącymi stacjonarnie takimi jak np. Wojewódzki Ośrodek Leczenia Uzależnień w Parzymiechach.
3. Na posiedzeniach zespołu ds. profilaktyki i świetlic środowiskowych Członkowie Komisji wspierali działalność placówki opiekuńczo - wychowawczej wsparcia dziennego o nazwie Świetlica Terapeutyczna oraz placówki wsparcia dziennego o nazwie Świetlica Środowiskowa. Zapoznawali się z bieżącymi potrzebami świetlic, czynnie uczestniczyli w jej zajęciach i realizowanych przez nie programach profilaktycznych.

W ramach działań z zakresu profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży przeprowadzono:

1. Konkurs plastyczny „*Dzieci i młodzież kontra nałogi*”. W konkursie brały udział dzieci z chrzanowskich przedszkoli i szkół podstawowych. Udział wzięło 27 dzieci z pięciu przedszkoli i trzech szkół podstawowych. 12 uczestników zostało wyróżnionych i nagrodzonych natomiast wszystkie prace zostały wykorzystane do wykonania kalendarza profilaktycznego na rok 2021.
2. Akcję „*Animacje na wakacje*” cykl zajęć kulturalno – sportowych z elementami

profilaktyki uzależnień dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Chrzanów. Program obejmował między innymi:

- cykl oryginalnych spektakli rodzinnych opartych na autorskich scenariuszach z muzyką,
- wakacyjny kurs nauki pływania,
- imprezę sportowo – rekreacyjną.

Działaniom towarzyszyły pogadanki z zakresu profilaktyki uzależnień oraz bezpiecznego wypoczynku w mieście, właściwego zachowania na kąpieliskach, zdrowego stylu życia, wpływu używek na kondycję psychofizyczną.

3. Program pt. „*Bądź niezależny*” - cykl zajęć kulturalno – edukacyjnych z elementami profilaktyki uzależnień dla dzieci i młodzieży w wieku od 13-18 lat z terenu Gminy Chrzanów. Z uwagi na sytuację epidemiologiczną wszystkie działania zostały przeniesione do sieci i odbywały się w trybie on-line. Zakupiono kilkadziesiąt pozycji książkowych i filmowych z zakresu profilaktyki uzależnień, ponadto materiały edukacyjno-szkoleniowe - NARKO i ALKOGOGLE. Powyższe artykuły będą dostępne celem wypożyczenia i realizacji różnego typu działań profilaktycznych w gminnych szkołach po okresie pandemicznym.
4. Gminna Komisja była również współorganizatorem wydarzeń pod nazwą „*Piknik sąsiedzki*” Było to spotkanie w dniu 22 sierpnia 2020 r. mające na celu integrację oraz promocję zdrowego wypoczynku mieszkańców osiedla Południe w Chrzanowie

Ponadto osoby uzależnione i ich rodziny z terenu Gminy dzięki wsparciu finansowemu uczestniczyły w XXVIII Ogólnopolskim Zlocie Rodzin Abstynenckich – Tatry 2020. Zlot był przeznaczony dla osób uzależnionych (trzeźwych alkoholików) i współuzależnionych (ich rodzin). W czasie zlotu był realizowany program przez trenerów i terapeutów uzależnień Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie i innych specjalistów.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej była także współorganizatorem Opłátka Maltańskiego, który miał swoje miejsce w dniach 17.12 – 19.12.2020 roku. Kierunek charytatywnych działań Opłátka Maltańskiego, co roku skupiał się wokół pomocy potrzebującym w postaci organizacji spotkania Wigilijnego i przekazania paczek świątecznych. Jednak w roku 2020 ze względu na obostrzenia sanitarne przybrał on nieco inną formę. Pragnąc, aby tradycja Opłátka Maltańskiego w gminie Chrzanów zachowała ciągłość, a podopieczni mogli poczuć atmosferę

Świąt Bożego Narodzenia i świadomość że o nich ktoś pamięta, choć w zmienionej formie opłatek miał miejsce. Podopieczni otrzymali świąteczną paczkę bezpośrednio do miejsca zamieszkania. Opłatek Maltański dedykowany był osobom samotnym, starszym, schorowanym i z niepełnosprawnością. Pomocą zostały również objęte dzieci z Domu Dziecka prowadzonego przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek w Chrzanowie oraz dzieci przebywające w spokrewnionej pieczy zastępczej, jak i rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny. Udzielono wsparcia w postaci paczek 145 osobom z gminy Chrzanów, w znacznej mierze podopiecznym Ośrodka Pomocy Społecznej. W tym roku przekazano paczkę świąteczną osobom represjonowanym, które swoim życiem i bohaterską postawą przyczyniły się do obrony naszego kraju, a także rodzinom, które ucierpiały ze względu na epidemię koronawirusa COVID – 19 w naszej gminie.

Opłatek Maltański jest jednym z doraźnych działań Ośrodka Pomocy Społecznej i Zakonu Maltańskiego. Jego celem jest wsparcie podopiecznych w okresie Świąt Bożego Narodzenia duchowo i materialnie. W organizacji tego szczytnego dzieła pomagają Przedstawiciele Zakonu Maltańskiego z siedzibą w Krakowie oraz Maltańska Służba Medyczna, jak i sponsorzy i partnerzy lokalni. Burmistrz Miasta Chrzanowa objął przedsięwzięcie honorowym patronatem, natomiast chrzanowska telewizja lokalna objęła patronat medialny. Do powodzenia opłatka maltańskiego przyczynili się także liczni sponsorzy, którzy przez swoją hojność i ogromne serce przynieśli radość wszystkim obdarowanym.

Okres Bożego Narodzenia, to także „czas” Szlachetnej Paczki - ogólnopolskiego projektu społecznego organizowanego od 2001 roku przez Stowarzyszenie Wiosna, którego głównym celem jest materialna i wspierająca pomoc rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Zasadą działania projektu jest tzw. mądra pomoc, czyli taki rodzaj bezpośredniego wsparcia, który ma dać wybranym rodzinom narzędzia do tego, by były w stanie zacząć samodzielnie rozwiązywać swoje problemy. Organizatorzy projektu deklarują, iż dzięki pomocy chcą uruchomić w obdarowanych osobach umiejętność do samodzielnego radzenia sobie w życiu. Pomoc rodzinom przekazywana jest podczas Finału Szlachetnej Paczki, nazywanego „weekendem cudów”, który odbywa się co roku na dwa tygodnie przed świętami Bożego Narodzenia. Paczki z pomocą materialną przygotowaną przez darczyńców przekazywane są rodzinom zakwalifikowanym do projektu przez wolontariuszy. W roku 2020 z Gminy Chrzanów zostało zgłoszonych do Szlachetnej Paczki 20 rodzin, wszystkie one otrzymały wspaniały podarunek skrojony do ich potrzeb.

IX. Podsumowanie programu i kierunki działań na rok 2021

Wpływ środowiska rodzinnego ma ogromne znaczenie na powstawanie różnych problemów społecznych. Myśląc o wspieraniu rodziny, nie sposób przecenić roli profilaktyki, jako elementu chroniącego przed powstawaniem deficytów. Działania minionych lat skupiały się w głównej mierze na reagowaniu i naprawianiu sytuacji kryzysowych, które już zaistniały, warto zatem w nadchodzącym okresie spojrzeć na rodziną w kategoriach potencjału i możliwości, a tym samym wspierać takie działania, które pomogą rodzinie zmobilizować się do jak najlepszego działania dla swojego dobra.

Kierunek działań na kolejne lata powinien zatem skupić się na następujących elementach:

1. Wzmacnianiu pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych.
2. Zapewnienie możliwości nabycia, rozwoju kompetencji rodzicielskich i umiejętności przetrwania sytuacji kryzysowych przez rodziny mające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.
3. Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń wspierających rodzinę w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych, przy uwzględnieniu konieczności zaangażowania rodzin w rozwiązywanie jej problemów.

Działania Planowane na rok 2021 przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie.

Pierwszym krokiem, który Ośrodek Pomocy Społecznej w Chrzanowie podjął w kierunku realizacji powyższych założeń, jest rozpoczęcie realizacji projektu „*Mały Port*” - miejsca edukacyjnych spotkań dla rodzin z dziećmi. Miejsce, które powstaje, to stworzenie przestrzeni umożliwiającej wspieranie prawidłowego rozwoju psychofizycznego i społecznego dziecka poprzez zabawę z rówieśnikami lub dziećmi w podobnym wieku i etapie rozwoju. Projekt ma zapewnić rodzicom możliwość zaczerpnięcia wiedzy na temat wychowania i rozwoju dziecka. „*Mały Port*” umożliwi spędzenie czasu z dzieckiem w warunkach bezpiecznych pozwalających na budowanie prawidłowych, opartych na zaufaniu, więzi będących podstawą w profilaktyce pro rodzinnej. Obecność wykwalifikowanej kadry umożliwi zaobserwowanie ewentualnych nieprawidłowości/deficytów rozwojowych lub w obszarze więzi. Z uwagi na stan epidemii na terenie kraju obowiązujący od marca 2020 roku, projekt będzie realizowany w 2021 roku.

W 2021 roku planowane jest rozpoczęcie projektu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej – edycja 2021” w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Zapotrzebowanie na usługę asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej zostało przewidziane przez tutejszy Ośrodek na okres od 01.04.2021 r. do 31.12.2021 r. Oszacowanie potrzeb na wyżej wymienioną usługę zostało poprzedzone analizą potrzeb klientów w środowisku, dokumentacją własną oraz możliwością Ośrodka w koordynowaniu usługi. Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” realizowany na terenie Gminy Chrzanów, będzie skierowany do osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionego, które wymagają usługi asystenta w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym oraz dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W ramach program planuje się zatrudnienie 4 asystentów, którzy obejmą wsparciem 6 osób w tym 2 dzieci.

Ponadto w roku 2021 będą kontynuowane następujące działania:

- Program „Wspieraj seniora” - Program zakłada kontynuowanie przez pracowników wspierania osób starszych z Gminy Chrzanów w zakresie dostarczania niezbędnych produktów do miejsca zamieszkania Seniora. Mogą to być artykuły podstawowej potrzeby, w tym artykuły spożywcze, środki higieny osobistej. Można również poprosić o pomoc np. w sprawach urzędowych (jeżeli ich zakres nie wymaga upoważnień lub udostępnienia danych wrażliwych), wyprowadzenie psa, itp. Program będzie realizowany do dnia 31.03.2021 roku z możliwością przedłużenia na dalszy okres.
- „Dobre praktyki w obszarze współpracy instytucjonalnej i interdyscyplinarnej w zakresie wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej”, we współpracy z przedstawicielami Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Chrzanowie (koordynatorzy), jak i placówkami realizującymi zadania z pieczy zastępczej. Są to cykliczne spotkania mające na celu poszerzenie współpracy instytucjonalnej w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
- Kontynuacja projektu pod nazwą „Nowe standardy pracy socjalnej w Ośrodku Pomocy

Spółecznej w Chrzanowie”, w roku 2021 szczególny nacisk będzie położony na podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez: szkolenia, konsultacje indywidualne oraz grupowe, wymianę doświadczeń z innymi Ośrodkami oraz zostanie przeprowadzona ewaluacja dotychczasowych działań podejmowanych w ramach projektu.

W przypadku przedłużającej się pandemii niezmiernie ważna będzie współpraca instytucji z obszaru wspierania oraz działania edukacyjno – informacyjne mające na celu udzielanie pomocy osobom/rodzinom doświadczającym trudności w funkcjonowaniu oraz reagowanie na bieżące potrzeby i wydarzenia społeczne.